

Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim – zasady funkcjonowania i organizowania wsparcia

**REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI
SPOŁECZNEJ W TORUNIU**

Toruń, 2023

Województwo
Kujawsko-Pomorskie

Koncepcja i realizacja badania:

Dział Analiz, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Toruniu, ul. Bartkiewiczówny 93, 87-100 Toruń,
www.rops.torun.pl

oraz Pracownia Badań "Soma"
Monika Kwiecińska-Zdrenka
Na Zapleczu 22b
87-100 Toruń

Grafika: <https://pixabay.com/pl/>

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości lub części niniejszego raportu wymaga pisemnej zgody Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu. Niniejsze badanie zostało sfinansowane ze środków Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Spis treści

1. Cel badania i główne problemy	4
2. Krótko o metodach badawczych.....	8
3. Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane – przepisy regulujące	9
3.1. Przepisy w obszarze mieszkalnictwa w okresie badania	9
3.2. Zmiany w przepisach w obszarze mieszkalnictwa	12
4. Wyniki badania	14
4.1. Charakterystyka mieszkań	14
4.2. Zasady funkcjonowania mieszkań	20
4.3. Charakterystyka osób korzystających ze wsparcia	22
4.4. Kadra zaangażowana do funkcjonowania mieszkań i organizowania wsparcia	24
4.5. Zakres organizowanego wsparcia (usługi)	25
4.6. Koszty funkcjonowania mieszkań	30
4.7. Współpraca ze społecznością lokalną	31
4.8. Problemy związane z funkcjonowaniem i organizowaniem wsparcia w mieszkaniach	31
5. Wnioski z badania IDI podmiotów prowadzących mieszkania	34
6. Główne wnioski i rekomendacje z badania	45

1. Cel badania i główne problemy

- Mieszkanie stanowi fundament prawidłowego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Począwszy od pełnienia funkcji ochronnych, biologicznych, po społeczne, humanistyczne, na kulturalno-wychowawczych i ekonomicznych kończąc¹. To mieszkanie zapewnia bezpieczeństwo i daje człowiekowi możliwość podejmowania dalszych działań decydujących o jego życiu. Toteż niezwykle ważne jest stworzenie człowiekowi szansy na normalne funkcjonowanie. Szczególnie dotyczy się to osób z grup wrażliwych, tj. grup społecznych wymagających szczególnego traktowania ze względu na ich słabszą pozycję w społeczeństwie, mniejsze zasoby i możliwości².
- Z roku na rok w województwie kujawsko-pomorskim obserwuje się wzrost liczby mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych, co oznacza, że zainteresowanie tą formą wsparcia w regionie rośnie. Wraz ze wzrostem zainteresowania, wynikającym w dużej części z rosnących potrzeb społecznych oraz niemożliwości ich zaspokojenia przez publiczne systemy pomocy, jak również aktualnego kierunku organizowania wsparcia pomocowego (deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych w środowisku), kluczowym jest prowadzenie szczegółowych badań w zakresie zasad funkcjonowania i organizowania wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych w województwie kujawsko-pomorskim. Wyniki uzyskane z ww. badania stanowią podstawę wypracowania wniosków i praktycznych, wojewódzkich rekomendacji, służących podnoszeniu jakości świadczonego wsparcia w ramach już istniejących mieszkań, jak również wskazują kierunek rozwoju dla nowo tworzonych mieszkań.
- Badanie pn. „Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim - zasady funkcjonowania i organizowania wsparcia” zostało zrealizowane w okresie od czerwca do września 2023 r. **Należy w tym miejscu zaznaczyć, że opracowanie koncepcji badania i samo badanie przypadło na okres zmian do ustawy o pomocy społecznej dotyczących, m.in. mieszkań chronionych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami w/w ustawy, które weszły w życie z dniem 1 listopada 2023 r., w ustawie wskazuje się mieszkania treningowe i mieszkania wspomagane.**

¹ Michał T. Wilczek. Zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych w województwie śląskim na tle polski w okresie między narodowymi spisami powszechnymi 2002 i 2011. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach. 2014.

² Grupy wrażliwe to grupy społeczne wymagające szczególnego traktowania ze względu na ich słabszą pozycję w społeczeństwie, mniejsze zasoby i możliwości. Są to pracownicy migrujący, którzy często są wyzyskiwani; wymagający szczególnej uwagi pracownicy młodzi i starsi, osoby z niepełnosprawnościami, kobiety w ciąży, noworodki, dzieci i osoby starsze: [<https://ekonomiaspoleczna.pl/warto-wiedziec/slowniczek-ekonomii-spoecznej/>], zapis z dnia 28.04.2023 r.

Celem badania było poznanie zasad funkcjonowania i organizowania wsparcia w mieszkaniach chronionych i w mieszkaniach wspomaganych w województwie kujawsko-pomorskim poprzez uzyskanie odpowiedzi w ramach poniższych zagadnień badawczych:

- ☐ charakterystyka mieszkań,
- ☐ zasady funkcjonowania mieszkań,
- ☐ charakterystyka osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniach,
- ☐ kadra zatrudniona do funkcjonowania mieszkań i organizowania w nich wsparcia,
- ☐ zakres organizowanego wsparcia (usługi),
- ☐ koszty funkcjonowania mieszkań,
- ☐ współpraca ze społecznością lokalną,
- ☐ problemy związane z funkcjonowaniem i organizowaniem wsparcia w mieszkaniach

Główne problemy związane z funkcjonowaniem i organizowaniem wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkań wspomaganych odnoszą się do następujących kwestii:

1. Trudności związane z rekrutowaniem osób do mieszkań.

Obawy wśród rodzin osób z niepełnosprawnościami dotyczące wsparcia mieszkaniowego, przywiązanie seniorów do miejsca, regulamin mieszkań chronionych (który sankcjonuje jako funkcjonowanie instytucjonalne – „placówkowe”, co w przypadku wychowanków pieczy zastępczej może zniechęcać do skorzystania z tej formy wsparcia)³, niższy poziom motywacji i możliwości zachęcenia do skorzystania ze wsparcia w mieszkaniu osób z terenów wiejskich, obawa potencjalnych mieszkańców przed zerwaniem już istniejących więzi, opinia środowiska⁴, to tylko niektóre z przyczyn występujących trudności w procesie rekrutowania osób do wsparcia w mieszkach chronionych i mieszkań wspomaganych.

2. Dysproporcje pomiędzy liczbą miejsc w mieszkaniach a liczbą osób korzystających z mieszkań.

W Polsce obserwuje się dysproporcje pomiędzy liczbą miejsc w mieszkaniach a liczbą osób korzystających, która jest niższa⁵. W roku 2020 w Polsce na 4 098 miejsc w mieszkaniach chronionych raportowanych przez MRiPS skorzystało 3 664 osób. Powodem niewykorzystania możliwości mieszkań chronionych wydaje się być „brak możliwości zapewnienia usług wsparcia” lub „brak osób spełniających kryteria”. Zbadanie czynników determinujących rotację miejsc w mieszkaniach jest niezwykle istotne z punktu widzenia rozwoju tej formy wsparcia środowiskowego stanowiącej kluczowy instrument polityki deinstytucjonalizacji⁶.

³ Gdański Program Mieszkalnictwa Społecznego (GPMS) dla osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym na lata 2016-2023. Gdańsk. 2016.

⁴ Model deinstytucjonalizacji usług w formie mieszkalnictwa wspomagane dla osób z chorobami neurologicznymi, w tym z chorobą Alzheimera i chorobą Parkinsona oraz osób starszych wraz z rekomendacjami po przeprowadzeniu pilotażu. ROPS w Opolu.

⁵ Wyniki przytoczone w raporcie pn. Mieszkalnictwo chronione - analiza potrzeb na Mazowszu. Polskie Towarzystwo Polityki Społecznej. Warszawa 2021.

⁶ Tamże.

3. Ograniczony zasób mieszkaniowy gmin i powiatów, w tym ograniczone środki budżetowe i możliwości pozyskiwania nowych mieszkań.

Wyniki Głównego Urzędu Statystycznego⁷ wskazują, że na przestrzeni lat 2016-2020 w gminach województwa kujawsko-pomorskiego ubyto ponad 3 tys. mieszkań komunalnych. Przytoczone dane stanowią ilustrację pewnej regionalnej tendencji, a mianowicie zmniejszania się skali społecznych zasobów mieszkaniowych w gminach województwa kujawsko-pomorskiego. Zgodnie z raportem NIK⁸ główną przyczyną zmniejszania się liczby mieszkań komunalnych była: ich sprzedaż, wyłączenia z użytkowania z powodu złego stanu technicznego oraz niskie tempo pozyskiwania nowych lokali. W kontekście mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych jest to o tyle istotne, gdyż nierzadko to właśnie te mieszkania stanowią podstawę, na bazie której tworzone są mieszkania chronione i mieszkania wspomagane.

4. Ograniczona dostępność budynków, w których znajdują się mieszkania, w tym bariery dostępności występujące w mieszkaniach.

Jak wynika z gdańskich⁹ doświadczeń, nie bez znaczenia jest lokalizacja mieszkania (poza tzw. patologicznymi dzielnicami - enklawy ubóstwa i patologii), zarządzanie odpowiednią przestrzenią w mieszkaniach (tworzenia miejsc wspólnego pobytu np. duża kuchnia lub duży salon, aby mieszkańcy mogli ze sobą i z rodzinami wspólnie spędzać czas), co najmniej dwie łazienki w mieszkaniach stanowiących zespół pomieszczeń mieszkalnych ze wspólnym zapleczem tj. kuchnia + łazienka), likwidacja barier architektonicznych (np. brak schodów, zachowanie odpowiedniej szerokości otworów drzwiowych, dostosowana kuchnia/zaplecze kuchenne do wykonywania posiłków, montowanie ogrzewania bezobsługowego, itp.). Jest to szczególnie istotne w przypadku osób z niepełnosprawnościami i osób starszych. Pomimo funkcjonowania od 19 lipca 2019 roku ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami¹⁰, nadal identyfikuje się jej ograniczenia.

5. Brak jednolitych uregulowań prawnych funkcjonowania i organizowania wsparcia w mieszkaniach.

Zasady funkcjonowania mieszkań chronionych regulowane są ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, a wdrażane na podstawie rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych. Ustawa ta nie odnosi się natomiast do mieszkań wspomaganych, które to regulowane są tylko Wytycznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. Pomimo znacznej zmiany i pewnego zrównania różnic w zapisach tych dwóch dokumentów, nadal one występują. Mniej restrykcyjne zapisy Wytycznych¹¹ niewątpliwie stanowią ułatwienie dla podmiotów zamierzających utworzyć

⁷ GUS BDL.

⁸ Informacja o wynikach kontroli. Działania administracji publicznej na rzecz zaspokajania potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach. Departament Infrastruktury. KIN.430.015.2019. Nr ewid. 16/2020/P/19/033/KIN

⁹ Gdański Program Mieszkalnictwa Społecznego (GPMS) dla osób/rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym na lata 2016-2023. Gdańsk. 2016.

¹⁰ Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

¹¹

mieszkanie wspomagane, jednakże mogą nieść ze sobą zagrożenie świadczenia wsparcia o niższej jakości. Z drugiej strony, zbyt sztywne wymogi ustawowe mogą nieść ze sobą negatywne reakcje skutkujące wycofywaniem się podmiotów z podejmowania działań na rzecz realizacji tej formy wsparcia w środowisku.

6. Ograniczone środki finansowe oraz wysokie koszty remontów i modernizacji mieszkań.

Jednym z problemów, z którym borykają się podmioty prowadzące mieszkania chronione i mieszkania wspomagane jest chroniczny brak wystarczających środków finansowych na remonty i modernizację budynków, w których funkcjonują tego rodzaju mieszkania.

2. Krótko o metodach badawczych

- Raport „Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim - zasady funkcjonowania i organizowania wsparcia” został opracowany na podstawie przeprowadzonych analiz i badania własnego. Wnioski w nim zawarte są wynikiem wykorzystania różnych źródeł i metod badawczych, zapewniających **wielowymiarowy i zobiektywizowany obraz funkcjonowania i organizowania wsparcia w obszarze mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego w województwie kujawsko-pomorskim.**
- Dane klasyfikujące podmioty do badania własnego pochodziły ze statystyk zbieranych i gromadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu. Zgodnie z Oceną Zasobów Pomocy Społecznej¹², w roku 2022 w regionie funkcjonowało łącznie **111 mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych z liczbą 285 miejsc, które prowadzone były przez 30 podmiotów** (cała populacja).
- Pierwszy etap badania stanowiło **badanie ilościowe** - do wszystkich (30) podmiotów prowadzących powyższe mieszkania drogą elektroniczną¹³ (CAWI) został przesłany kwestionariusz ankiety. Kwestionariusz zawierał 55 pytań, zarówno zamkniętych, jak i z możliwością swobodnej odpowiedzi. Należy tutaj nadmienić, że całe badanie zostało poprzedzone pilotażem, którego celem było przetestowanie narzędzia badawczego (kwestionariusza ankiety).
- Drugi etap badania stanowiło **badanie jakościowe** - na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu przeprowadzonych zostało 7 indywidualnych wywiadów indywidualnych średniozestandaryzowanych¹⁴ (IDI). Wyłonienie 7 podmiotów do powyższych wywiadów miało charakter celowy. Wywiady trwały minimum 60 minut każdy. Pozwoliły one poznać poglądy, opinie i oczekiwania respondentów oraz uzyskać możliwie największą ilość ważnych dla badania szczegółów.
- Ostatnim etapem badania było przeprowadzenie **warsztatu rekomendacyjnego** - badanie, w którym wzięli udział przedstawiciele Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego i wybrane podmioty prowadzące mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w regionie. Był to stosowny moment do omówienia wyników uzyskanych z badania i wypracowanie praktycznych do wykorzystania wojewódzkich rekomendacji.
- W celu uzyskania pełniejszej charakterystyki mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych badacz spojrzał również od strony statystyk. **Analiza danych zastanych** (Desk Research) w postaci, m.in. dostępnych analiz, raportów z badań, dokumentów regulujących zasady funkcjonowania i organizowania wsparcia powyższych mieszkań.

¹² Ocena Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego za rok 2022.

¹³ Dokładnie na adres poczty elektronicznej.

¹⁴ Pomimo, że wywiady będą przebiegały według scenariusza, respondenci objęci badaniem będą mieli możliwość swobodnej wypowiedzi i przekroczenia podstawowego zakresu informacji.

3. Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane – przepisy regulujące

3.1. Przepisy w obszarze mieszkalnictwa w okresie badania

W związku ze zmianami przepisów regulujących funkcjonowanie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych, które nastąpiły już w trakcie realizacji niniejszego badania i oparciu jego założeń na ówczesnie obowiązujących przepisach (w tym terminologii), koniecznym jest odniesienie się do tych zmian w niniejszym raporcie. Istotnym jest również wskazanie różnic występujących pomiędzy typami mieszkań w zależności od dokumentu, który je reguluje.

Diagram 1. Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane¹⁵

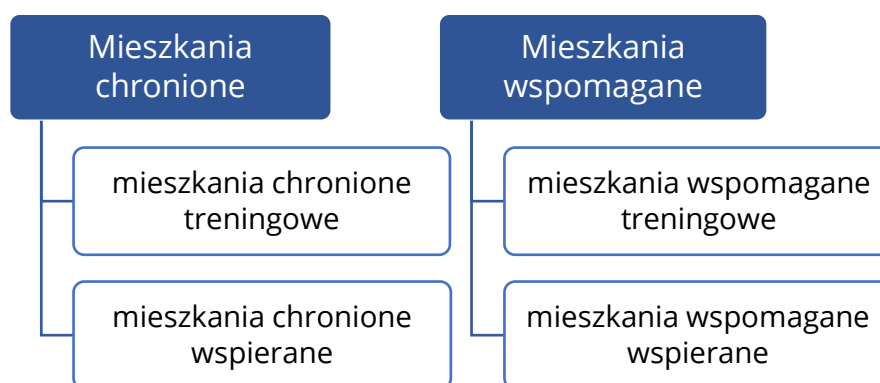

Diagram 2. Mieszkania chronione

Mieszkania chronione

- Mieszkanie chronione - **stanowi** formę wsparcia w systemie pomocy społecznej, **wskazaną jako świadczenie niepieniężne w art. 36 ustawy o pomocy społecznej**.
- **Mieszkanie może być prowadzone przez** każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub podmiot uprawniony.
- **Adresaci wsparcia**, m.in.: osoby, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z różnych powodów, np. ofiara przemocy domowej, w kryzysie bezdomności, osoby w podeszłym wieku, osoby przewlekle chore, osoby z niepełnosprawnościami, osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby opuszczające pieczę zastępczą, osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze, okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, osoby opuszczające schroniska dla nieletnich, cudzoziemcy, którzy uzyskali statut uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt.
- **Istotą mieszkania chronionego jest** przygotowanie, **pod opieką specjalistów, osoby tam przebywające** do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomaganie osoby tam zamieszkującej w codziennym funkcjonowaniu.
- **W zależności od celu wsparcia wyróżnia się** mieszkania chronione treningowe i mieszkania chronione wspierane.

Źródło: Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych.

¹⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych, Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

Diagram 3. Mieszkania wspomagane

Mieszkania wspomagane

- Mieszkanie wspomagane - w rozumieniu Wytycznych - jest to **usługa społeczna świadczona w społeczności lokalnej** w postaci mieszkania lub domu.
- **Mieszkanie może być prowadzone przez wszystkie podmioty**, m.in. jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej.
- **Adresaci wsparcia**, m.in.: osoby bezdomne realizujące indywidualne programy wychodzenia z bezdomności, osoby uzależnione od alkoholu, osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających, osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby długotrwale bezrobotne, osoby zwalniane z zakładu karnego, mające trudności w integracji ze środowiskiem, uchodźcy, którzy realizują indywidualne programy integracji, osoby z niepełnosprawnościami, osoby opuszczające pieczę zastępczą, osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii, **osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu**, osoby bezdomne lub dotkniętej wykluczeniem z dostępu do mieszkań.
- Istotą mieszkania wspomagane jest **przygotowanie** osób w nim przebywających, pod opieką specjalistów, **do prowadzenia samodzielnego życia lub zapewniającego pomoc w prowadzeniu samodzielnego życia**.
- **Mieszkanie wspomagane** może być prowadzone w formie **mieszkania treningowego i wspieranego**.

Źródło: Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych.

Diagram 4. Mieszkania chronione treningowe i mieszkania chronione wspierane

Mieszkania chronione treningowe i mieszkanie chronione wspierane

- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych **uszczegóławia zapisy ustawy, wprowadzając standardy świadczenia usług i pomieszczeń w mieszkaniu chronionym, w tym opisuje, jakie usługi są realizowane w jednym i drugim typie mieszkań**.
- Mieszkania chronione treningowe - w ramach minimalnego standardu świadczenia usług **zapewnia się usługi polegające na nauce, rozwijaniu lub utrwalaniu różnego rodzaju umiejętności**. Treningi samodzielności, poradnictwo, praca socjalna lub inne usługi aktywnej integracji mają na celu przygotowanie osoby korzystającej ze wsparcia do prowadzenia samodzielnego życia, jak również funkcjonowania w społeczności lokalnej. Istotne jest tutaj również wsparcie specjalistów z różnych dziedzin: **pracownik socjalny, psycholog, terapeuta, itp. Ta forma pomocy przyznawana na czas określony**.
- Mieszkania chronione wspierane - w ramach minimalnego standardu świadczenia usług **zapewnia się usługi obejmujące pomoc w wykonywaniu różnego rodzaju czynności**. Wsparcie świadczone w tego typu mieszkaniu, ma na celu **podtrzymanie stanu zdrowia i funkcjonowania w środowisku. Rodzaj wsparcia uzależniony i dostosowany jest do indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych osoby korzystającej ze wsparcia**. Dopuszcza się możliwość przyznania tej formy wsparcia na **czas nieokreślony**.
- Mieszkania chronione treningowe - **wsparcie w mieszkaniu dedykowane jest osobom w sytuacji kryzysowej lub jako etap przygotowania do samodzielnego życia, np. osobom opuszczającym pieczę zastępczą**.
- Mieszkanie chronione wspierane - **dedykowane są przede wszystkim osobom w podeszłym wieku lub osobom przewlekłe chorych oraz osobom niepełnosprawnym**.

Źródło: Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych.

Diagram 5. Mieszkania wspomagane treningowe i mieszkanie wspomagane wspierane

Mieszkania wspomagane treningowe i mieszkanie wspomagane wspierane

- **Wytyczne** wskazują na bardziej elastyczne (w stosunku do Rozporządzenia) wymogi świadczenia usług w mieszkaniach treningowych i wspomaganych. Wskazują również minimalne warunki standardu lokalu mieszkalnego stanowiącego mieszkanie **wspomagane treningowe** **lub mieszkanie wspierane**.
- **Mieszkanie wspomagane treningowe** - usługa ta ma **charakter okresowy** i służy określonym kategoriom osób w osiągnięciu częściowej lub całkowitej samodzielności, m.in. poprzez trening samodzielności, poradnictwo, pracę socjalną lub inne usługi aktywnej integracji.
- **Mieszkanie wspomagane wspierane** - usługa ta stanowi **alternatywę dla pobytu w placówce zapewniającej całodobową opiekę**. Usługa ma **charakter pobytu stałego lub okresowego** (w przypadku potrzeby opieki w zastępstwie za opiekunów faktycznych). Wsparcie **dedykowane jest osobom potrzebującym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu lub osobom z niepełnosprawnościami**.

Źródło: Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.

Diagram 6. Główne różnice występujące pomiędzy mieszkaniami chronionymi a mieszkaniami wspomaganymi.

Mieszkania chronione	Mieszkania wspomagane
• Regulowane ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, a wdrażane na podstawie Rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych. • Prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub podmiot uprawniony. • Mieszkanie. • Skierowanie na podstawie decyzji administracyjnej. • Minimalna powierzchnia użytkowa - 12 m² na osobę. • Węższy katalog grup docelowych - bez osób wymagających całodobowej opieki. • Wymogi wobec osób w mieszkaniach chronionych wspieranych - usługi przemieszczania się, utrzymanie higieny osobistej, ubieranie się - są świadczone nie krócej niż 3 h dziennie przez 7 dni w tygodniu.	• Regulowane są tylko Wytycznymi. • Nie wskazano konkretnych podmiotów prowadzących, a więc wszystkie podmioty. • Mieszkanie lub dom. • Skierowanie na podstawie wniosku, realizowane w oparciu o umowę cywilnoprawną lub kontrakt socjalny. • Minimalna powierzchnia użytkowa - 8 m² na osobę. • Szerszy katalog - również osoby wymagające całodobowej opieki. • Bardziej elastyczne wymogi dotyczące realizacji usług, bardziej zindywidualizowane podejście - rodzaj i zakres czynności.

Jak prezentuje powyższy Diagram, **różnice** między ww. typami mieszkań dotyczą, m.in.: **przepisów regulujących, katalogu podmiotów uprawnionych do prowadzenia mieszkań, adresatów wsparcia, organizacji mieszkań, procedur czy warunków lokalowych**.

3.2. Zmiany w przepisach w obszarze mieszkalnictwa

Diagram 7. Od mieszkań chronionych do mieszkań treningowych i mieszkań wspomaganych

Źródło: Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw.

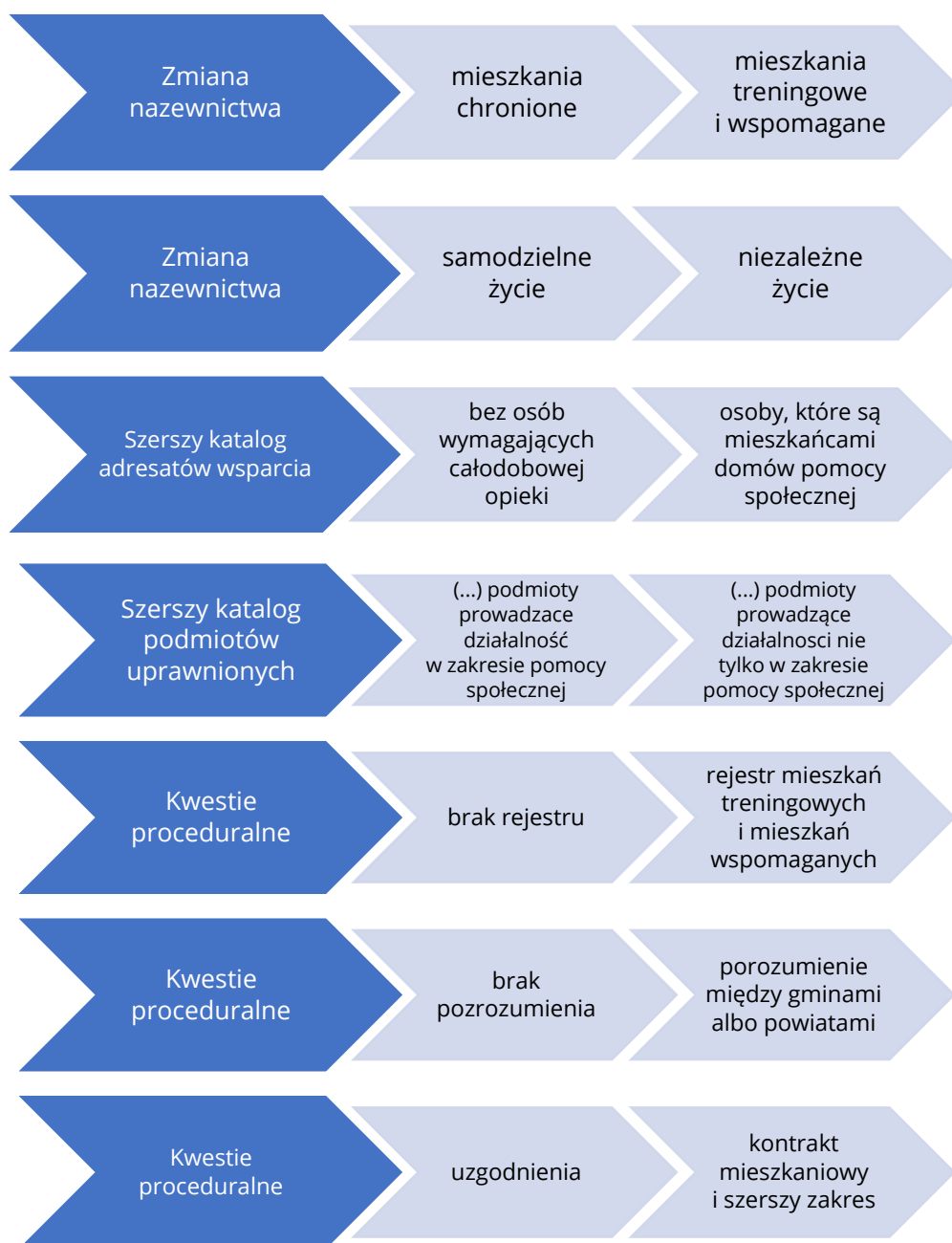
Diagram 8. Mieszkania treningowe i mieszkania wspomagane

Mieszkania treningowe i mieszkania wspomagane

- **Mieszkanie treningowe lub mieszkanie wspomagane** - stanowią **formę pomocy społecznej**, sklasyfikowaną jako świadczenie niepieniężne w art. 36 ustawy o pomocy społecznej
- Mieszkanie może być **prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz podmioty prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej, pieczy zastępczej lub integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym** (art. 25 ww. ustawy).
- **Adresaci wsparcia**, m.in.: osoby, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z różnych powodów, np. ofiara przemocy domowej, w kryzysie bezdomności, osoby w podeszłym wieku, osoby przewlekle chore, osoby z niepełnosprawnością, osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby opuszczające pieczę zastępczą, osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze, okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, osoby opuszczające schroniska dla nieletnich, cudzoziemcy, którzy uzyskali statut uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt **osoby, które są mieszkańcami domów pomocy społecznej**.
- Celem mieszkań **jest przygotowanie**, przy wsparciu specjalistów, osoby w nich przebywające **do prowadzenia niezależnego życia lub wspierającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu**.
- **Mieszkania treningowe** - w ramach mieszkań świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz naukę w obszarze rozwijania lub utrwalania niezależności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu **umożliwienia prowadzenia niezależnego życia**.
- **Mieszkanie wspomagane** - w ramach mieszkania realizuje się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych, **w celu utrzymania lub rozwijania niezależności osoby** na poziomie jej psychofizycznych możliwości.
- Mieszkania treningowe i wspomagane - **minimalne standardy usług i minimalne standardy pomieszczeń** odnoszące się do odpowiedniej powierzchni użytkowej, warunków mieszkalnych i sanitarnych oraz wyposażenia zostały dookreślone w Rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie mieszkań treningowych i wspomaganych.
- Mieszkanie treningowe lub wspomagane – może być **przypisane mieszkańcowi domu pomocy społecznej, który w celu przygotowania do prowadzenia niezależnego życia rezygnuje z pobytu w tym domu**.

Źródło: Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw.

Diagram 9. Wybrane zmiany w przepisach ustawy o pomocy społecznej w obszarze mieszkań

Źródło: Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw.

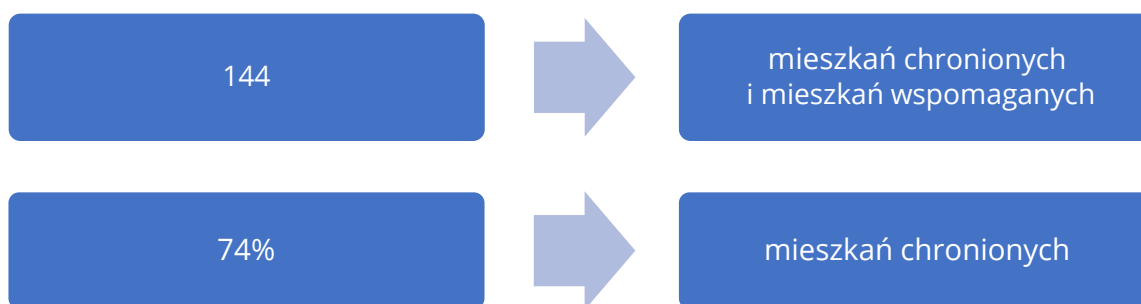
W raporcie nie odniesiono się do zmian w Wytycznych, gdyż były one w trakcie konsultacji społecznych.

4. Wyniki badania

Badanie pn. „Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim - zasady funkcjonowania i organizowania wsparcia” zostało przeprowadzone w okresie od czerwca do września 2023 r. Pomimo okresu urlopowego i różną dostępność przedstawicieli podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim, w badaniu wzięło udział **100% tychże podmiotów**.

4.1. Charakterystyka mieszkań

- W województwie kujawsko-pomorskim systematycznie wzrasta liczba mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych. Zgodnie z wynikami badania, na dzień 31.05.2023 r. w regionie funkcjonowało **114 mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych**, z których zdecydowaną większość stanowiły **mieszkania chronione - 84**. Pozostałe **28 mieszkań to mieszkania wspomagane**. 2 z 114 mieszkań badany podmiot nie przypisał do żadnego z ww. typów.

- Wśród 84 mieszkań chronionych, **61 stanowiły mieszkania chronione wspierane, zaś 23 były to mieszkania chronione treningowe**.
- Mieszkania wspomagane - **25 mieszkania wspomagane wspierane i 3 mieszkania wspomagane treningowe**.
- Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane prowadzone były łącznie przez 30 podmiotów, wśród których **26 (87%) stanowiły jednostki samorządu terytorialnego lub ich jednostki organizacyjne**.

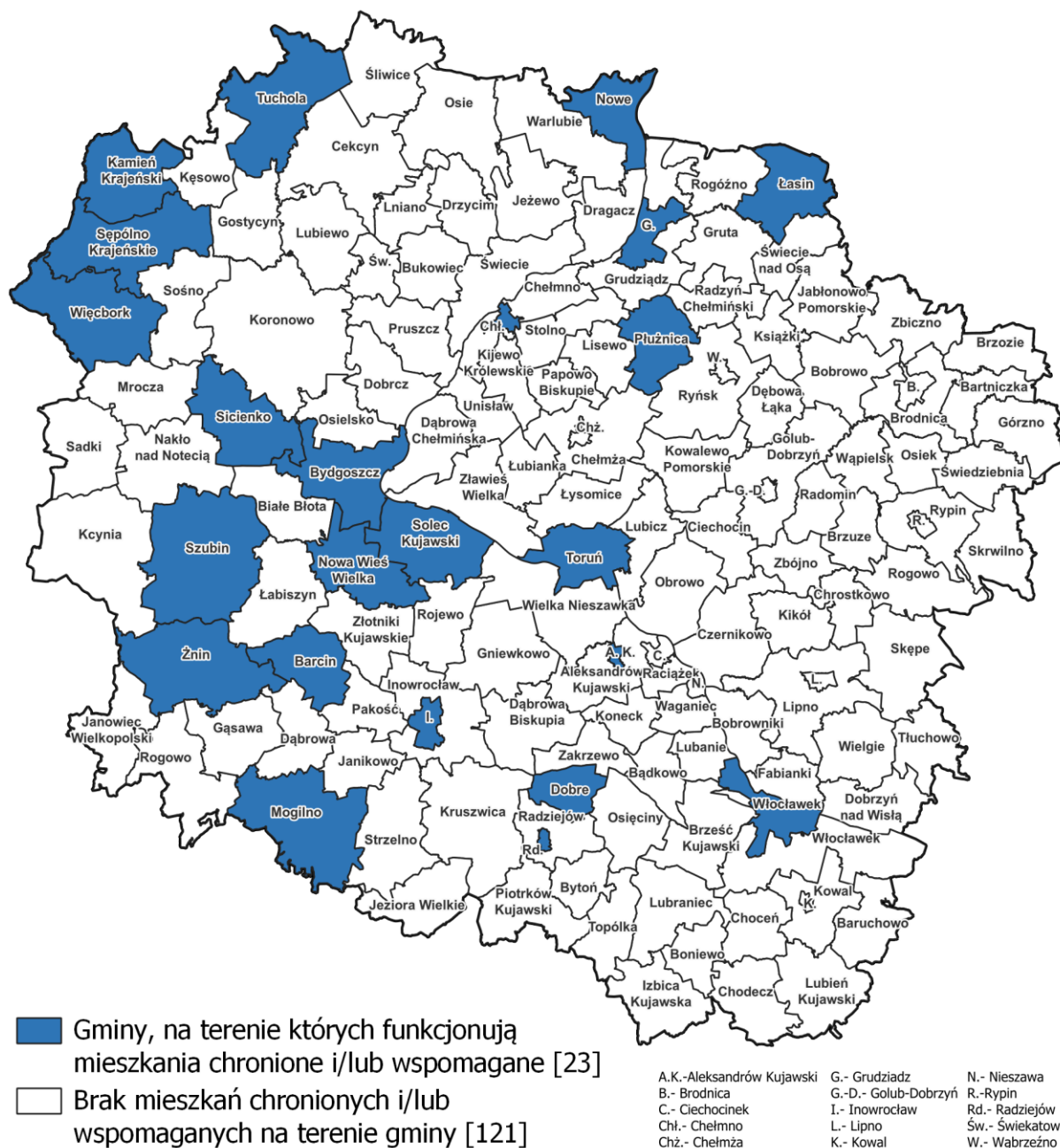

- Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane mogą być tworzone na bazie różnych pomieszczeń/budynków. Jak wynika z badania, w województwie kujawsko-pomorskim dominują mieszkania utworzone na bazie mieszkań **komunalnych/lokalii socjalnych (32,5%)**. Badane podmioty jako tzw. bazę wskazywały również: pustostany, pomieszczenia w budynkach odrestaurowanych w ramach rewitalizacji, pomieszczenia w ramach innych placówek pomocowych, pomieszczenia z najmu z wolnego rynku, pomieszczenia w nowo wybudowanych budynkach, budynki będące w zarządzie

powiatu (w tym w budynkach po placówkach opiekuńczo-wychowawczych), w budynkach po internatach.

- Pomimo corocznie wzrastającej liczby tego typu infrastruktury, nadal na mapie regionu widnieje dużo tzw. „białych plam”. Na dzień 31.05.2023 r., **na 144 gminy, jedynie w 23 gminach (w tym 4 miastach na prawach powiatu, łącznie 13 powiatach ziemskich)** funkcjonowały mieszkania chronione i mieszkania wspomagane.

Mapa 1. Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w gminach województwa kujawsko-pomorskiego (na dzień 31.05.2023 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

- Na dzień 31.05.2023 r. w 114 mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych **funkcjonowały 292 miejsca.**

Diagram 10. Liczba miejsc w zależności od kategorii osób/grupy docelowej prezentuje poniższy schemat (liczba miejsc nie sumuje się do 100%):

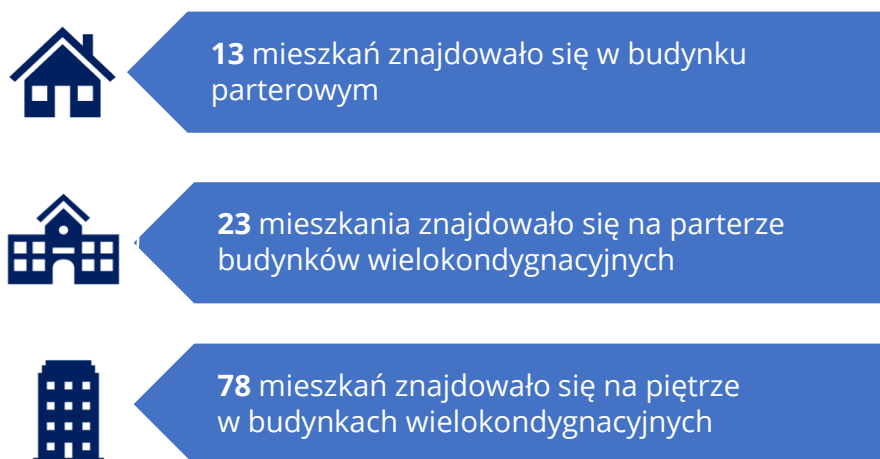
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

- Na dzień 31.05.2023 r. aż **20 z 30** podmiotów zadeklarowało, że posiada wolne miejsca w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych. Podmioty te wskazały łącznie **92 wolne miejsca.**

- **Wśród głównych czynników determinujących rotację miejsc w mieszkaniach podmioty wskazały:**
 - ☐ "terminowość" pobytu w mieszkaniach (w szczególności o typie treningowym),
 - ☐ trudności w rekrutacji osób do mieszkań lub wycofaniu się z podjętej decyzji o zamieszkaniu,
 - ☐ rezygnacje z pobytu w mieszkaniach,
 - ☐ umieralność, zamieszkanie z rodziną lub niezależne zamieszkanie (w szczególności w mieszkań o typie wspieranym).
- **8 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane zadeklarowało, że miejsca w nich prowadzone zostały przydzielone **bezterminowo**. Podmioty wskazały **66 (23%) takich miejsc**.
- **10 z 22 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazały, że średni okres pobytu w mieszkaniach przez nich prowadzonych stanowił **6 miesięcy**. Nieco mniej podmiotów wskazywało na okres od 6 do 12 miesięcy. Najdłuższy wskazany okres pobytu to 36 miesięcy.
- **Główne kryteria**, które brane były pod uwagę w ustalaniu okresu pobytu w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych to: **gotowość do usamodzielnienia, w tym kontynuowania nauki, stan zdrowia, sytuacja rodzinna i warunki życia, stopień niepełnosprawności**.
- Istotną kwestią w obszarze tego rodzaju mieszkalnictwa jest **usytuowanie/lokalizacja mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych**.

Diagram 11. Usytuowanie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

- **4 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazały, że mieszkania przez nich prowadzone zlokalizowane były w **budynkach zabytkowych**. Dotyczy to **8 mieszkań**.
- **19 podmiotów prowadzących mieszkania** chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że mieszkania przez nich prowadzone zlokalizowane były w **centrum miejscowości**. Dotyczy to **51 mieszkań**.

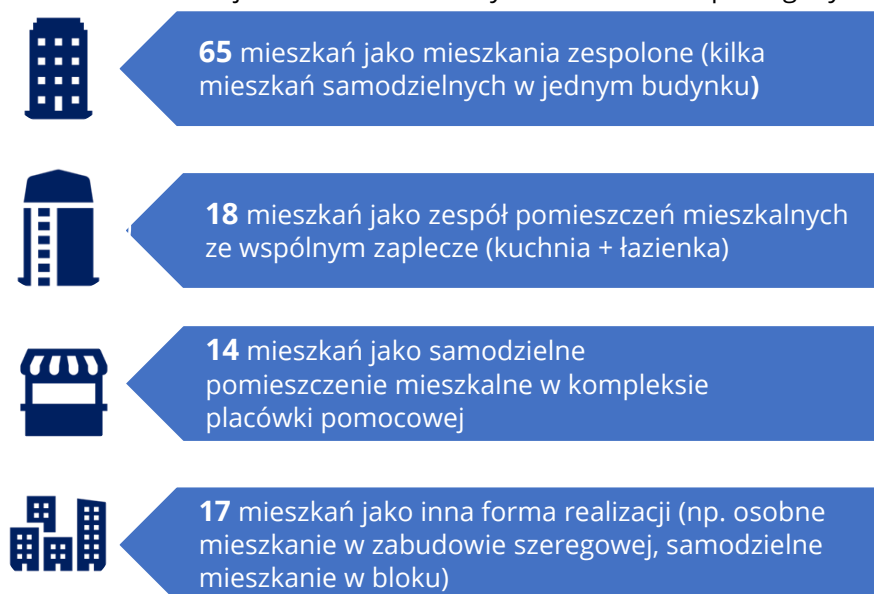

- **Jedynie 16 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że budynki, w których znajdowały się mieszkania przez nich prowadzone wraz z ich otoczeniem pozbawione były barier architektonicznych. Bariery architektoniczne w dostępie do mieszkań zadeklarowało **14 podmiotów i dotyczyły one 37 mieszkań** chronionych i mieszkań wspomaganych.

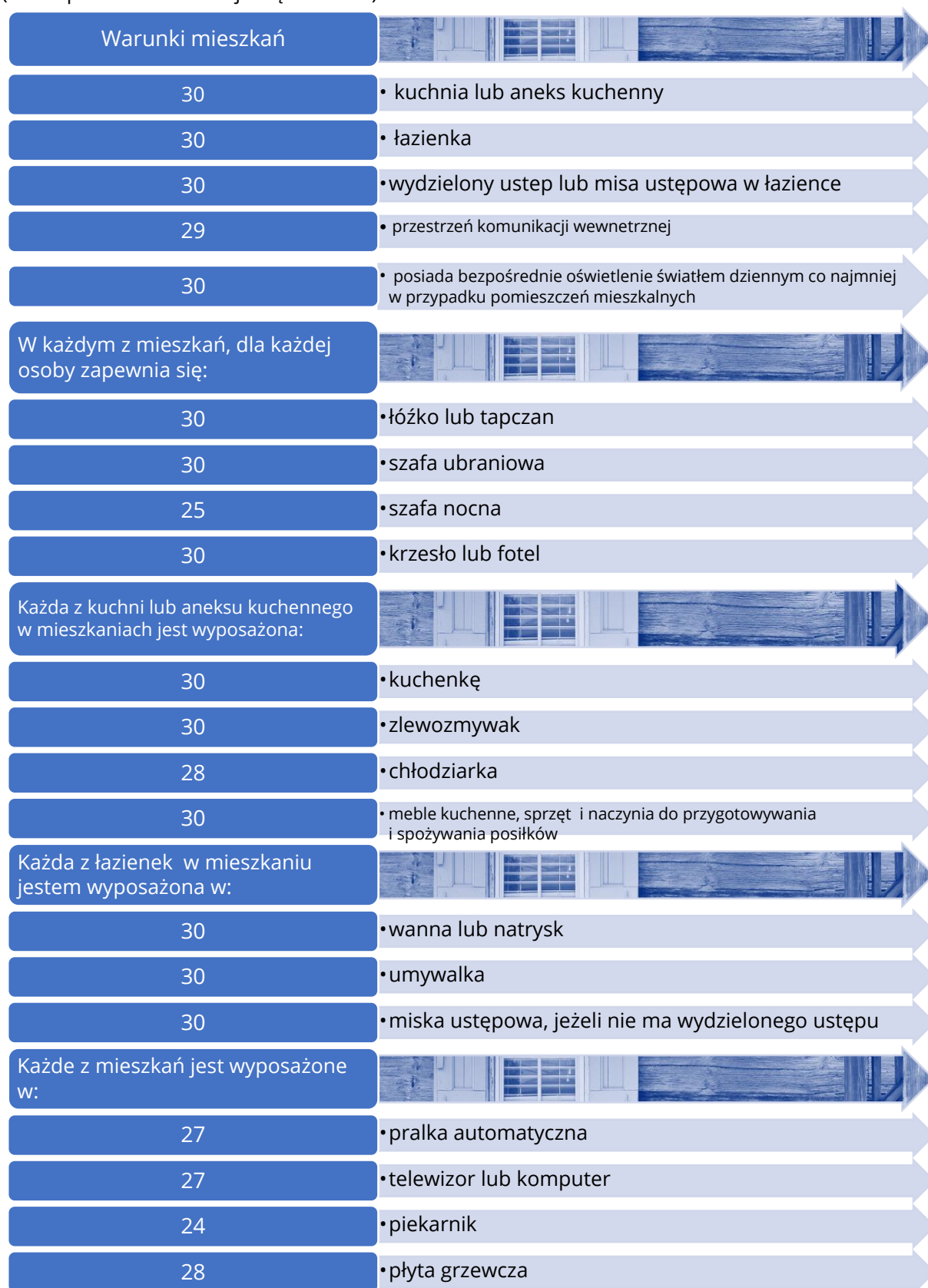
- **Najczęstsze bariery architektoniczne** występujące w dostępie do mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych to: brak windy (schody), brak podjazdów dla osób na wózkach inwalidzkich, wąskie wejścia do budynków/mieszkań i wąskie korytarze, łazienka niedostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, brak poręczy, brak oznaczeń dla osób niedowidzących i niedosłyszących.
- **Najstarsze mieszkanie** w województwie kujawsko-pomorskim zostało utworzone w **2003 r.** Jak wynika z przeprowadzonego badania, większość mieszkań została utworzona w latach 2014-2023, co wpisuje się w **perspektywę finansową 2014-2020**.

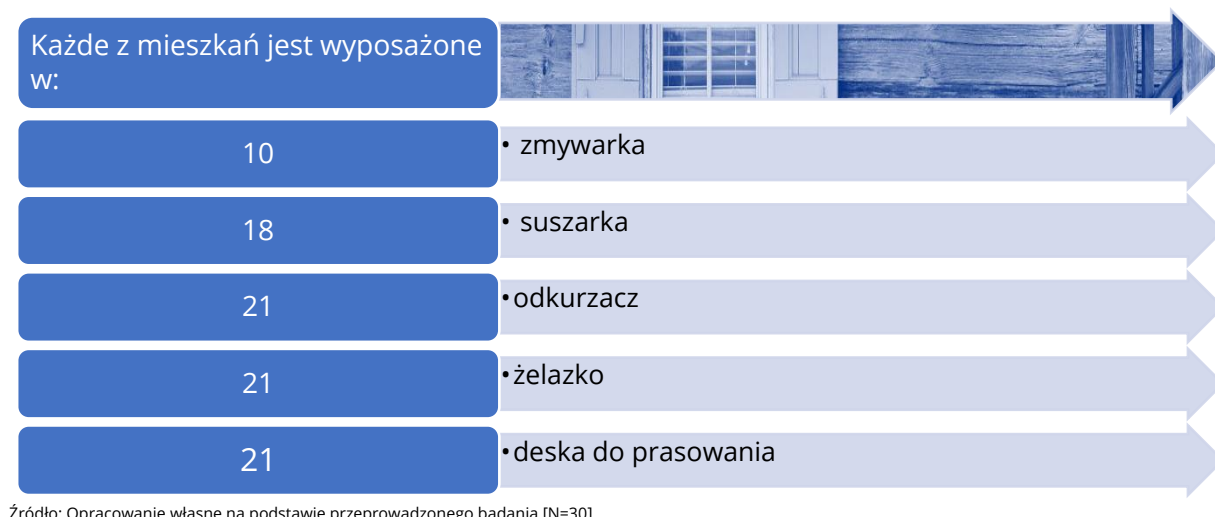
Diagram 12. Forma realizacji mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

Diagram 13. Warunki i wyposażenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych (liczba podmiotów sumuje się do 100%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

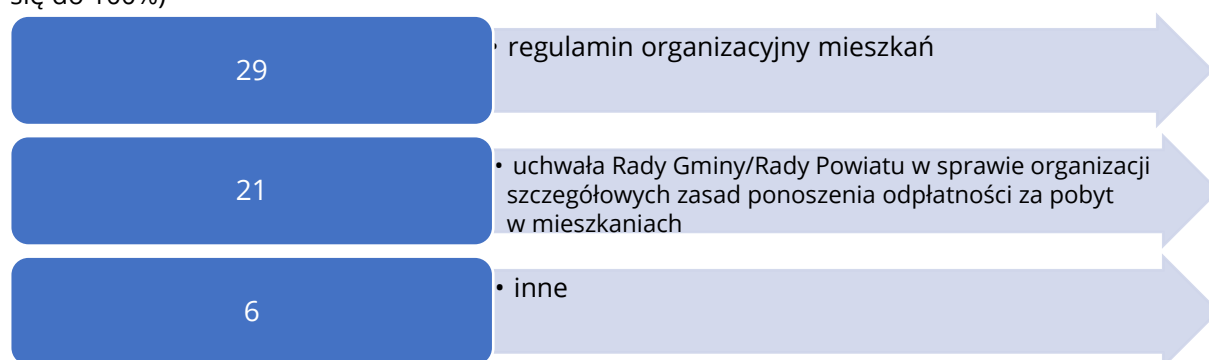
- **Wśród remontów i modernizacji** podmioty prowadzące mieszkania chronione i mieszkania wspomagane najczęściej wskazywały na: **odnawianie, w tym odświeżanie koloru ścian we wszystkich pomieszczeniach, remont i przystosowanie łazienek dla osób z niepełnosprawnościami, zastosowanie udogodnień dla osób niepełnosprawnością ruchową, wymianą podłóg, pieców, naprawy dachów, wymiana podstawowych sprzętów RTV i AGD.**
- Szacowany koszt remontów/modernizacji na dzień 31.05.2023 r., stanowił **ok. 450 tys. złotych.**

4.2. Zasady funkcjonowania mieszkań

- Sposoby pozyskiwania osób do mieszkań:
 - ☐ informacja upowszechniana przez pracowników socjalnych (25 podmiotów),
 - ☐ informacja internetowa na stronie podmiotu prowadzącego mieszkania (15 podmiotów),
 - ☐ kontakt z podmiotami realizującymi wsparcie całodobowe (12 podmiotów),
 - ☐ kontakt z organizacjami pozarządowymi (6 podmiotów),
 - ☐ ogłoszenia w lokalnej prasie/radiu (3 podmioty),
 - ☐ dystrybucja plakatów i ulotek (1 podmiot),
 - ☐ inne (m.in. rodziny zastępcze, media społecznościowe).
- Warunki, których spełnienie umożliwia skorzystanie ze wsparcia mieszkaniowego:
 - ☐ uzyskać rekomendację pracownika socjalnego (lub pracownika pełniącego równorzędną rolę) (17 podmiotów),
 - ☐ wyrazić zgodę na podpisanie uzgodnienia/kontraktu (13 podmiotów),
 - ☐ złożyć deklarację wywiązywania się z opłat czynszowych (10 podmiotów),
 - ☐ być osobą usamodzielnioną (6 podmiotów),

- ☐ posiadać zameldowanie na pobyt stały na terenie gminy (3 podmioty),
- ☐ uzyskać miejsce na liście oczekujących na lokal z zasobów mieszkaniowych gminy (2 podmioty),
- ☐ **spełniać kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń pomocy społecznej** (0 podmiotów),
- ☐ inne (m.in. być w trudnej sytuacji życiowej, posiadać orzeczenie o niepełnosprawności, oczekiwać na umieszczenie w domu pomocy społecznej).

Diagram 14. Dokumenty opracowane na potrzeby uregulowania zasad organizowania i funkcjonowania mieszkań chronionych/mieszkań wspomaganych (liczba podmiotów nie sumuje się do 100%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

- **24 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że pobyt w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych i proces usamodzielnienia/wsparcia podlega ocenie pracownika socjalnego (lub innego równorzędnego pracownika).
- **Częstotliwość oceny pobytu i procesu usamodzielnienia/wsparcia osób w mieszkaniach:**
 - ☐ co miesiąc (1 podmiot),
 - ☐ co 3 miesiące (5 podmiotów),
 - ☐ **co 6 miesięcy (9 podmiotów),**
 - ☐ raz w roku (1 podmiot),
 - ☐ na zakończenie pobytu osób w mieszkaniach (5 podmiotów),
 - ☐ inne (m.in. w razie potrzeby, w zależności od sytuacji, nie jest usystematyzowane).
- **Główne kryteria oceny pobytu i procesu usamodzielnienia/wsparcia osób w mieszkaniach:**
 - ☐ stan zdrowia, samodzielność,
 - ☐ współpraca z podmiotem prowadzącym mieszkania,
 - ☐ przestrzeganie zasad ustalonych w regulaminie mieszkań,
 - ☐ ocena poziom usamodzielnienia mieszkańca,
 - ☐ ocena realizowanego wsparcia i potrzeb mieszkańców,
 - ☐ ocena ograniczeń i barier występujące po stronie mieszkańców lub w środowisku.

- **10 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że przeszło kontrolę działalności mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych przez podmiot odpowiedzialny za nadzór nad ich działalnością. Wymieniając podmioty kontrolujące, respondenci wskazywali na: **Wydział Polityki Społecznej Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, PFRON, NIK, MOPS/MOPR/OPS-y, PCPR-y.**

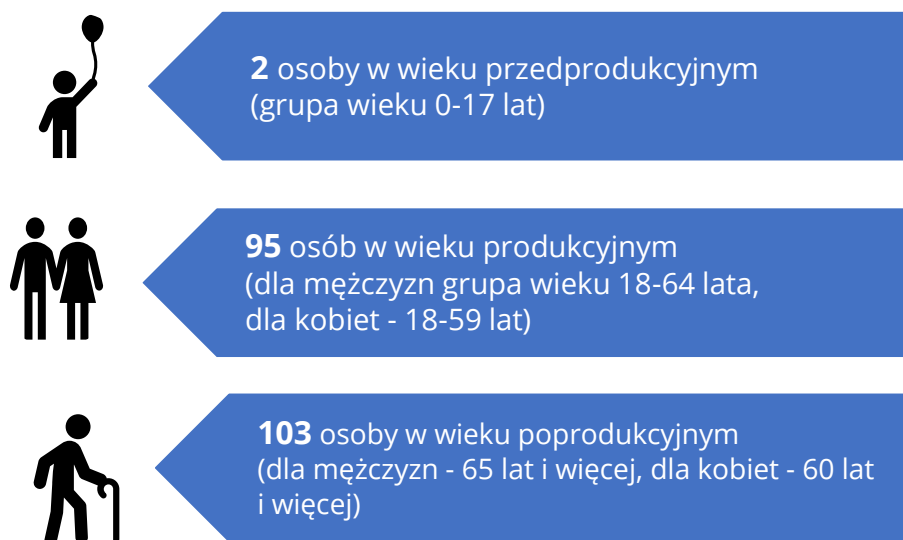
- **Jedynie 7 z 21 podmiotów** dostrzegających zapotrzebowanie na realizację formy wsparcia jaką jest mieszkanie chronione i mieszkanie wspomagane zadeklarowało, że **prowadzi listę oczekujących na miejsce w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych.**

4.3. Charakterystyka osób korzystających ze wsparcia

- Na dzień 31.05.2023 r. **w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych przebywało 100 kobiet i 100 mężczyzn.**

Diagram 15. Osoby korzystające ze wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych (liczba osób sumuje się do 100%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

- **12 z 30 podmiotów** wskazało, że zdarzają się sytuacje rezygnacji ze wsparcia w postaci pobytu w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych. W roku 2022 z tego rodzaju wsparcia **zrezygnowało 22 osoby, tj. 11% wszystkich osób korzystających.**
- **Najczęstsze powody rezygnacji ze wsparcia w mieszkaniach:**
 - ☐ uzyskanie lokalu ze społecznych zasobów mieszkaniowych gminy lub znalezienie innego lokalu,
 - ☐ usamodzielnienie, w tym zakończenie edukacji szkolnej,
 - ☐ brak umiejętności dostosowania się do zasad ustalonych w regulaminie mieszkań,
 - ☐ zmiana miejsca zamieszkania.
- **7 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że w relacji mieszkaniac z mieszkańcem oferowanego wsparcia w postaci pobytu w mieszkaniach **dochodzi do sytuacji konfliktowych.** Większość przyczyn sytuacji konfliktowych - w odpowiedziach respondentów - dotyczyła codziennego funkcjonowania, np. **pozostawienia po sobie bałaganu w częściach wspólnych (kuchnia, łazienka), podkradaniu jedzenia, niezgodności charakterów oraz zaostření się zaburzeń psychicznych, któregoś z mieszkańców.**
- **4 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że w relacji opiekun mieszkania z mieszkańcem oferowanego wsparcia w postaci pobytu w mieszkaniach zdarzają się sytuacje konfliktowe. Nieprzestrzeganie regulaminu mieszkań, niechęć do współpracy, brak motywacji do zmiany swojej sytuacji życiowej to główne przyczyny sytuacji konfliktowych.

„Nieprzestrzeganie regulaminu mieszkań chronionych. Często egzekwowanie podstawowych spraw wywołuje agresję ze strony mieszkańców. Mieszkańcy opuszczający pieczę zastępczą często są w ogóle nienauczeni gospodarowania pieniędzmi. Kusi ich chęć opuszczenia placówki socjalizacyjnej, ponieważ otrzymują po opuszczeniu większą kwotę gotówki, jednak nie potrafią ją racjonalnie zagospodarować. **W placówkach socjalizacyjnych traktowani są jak dzieci, natomiast w mieszkaniu chronionym jako osoby dorosłe.** Nie potrafią wykonać podstawowych czynności. Do mieszkań chronionych trafiają osoby uzależnione od narkotyków. Wymagające bardzo dużego wsparcia”

4.4. Kadra zaangażowana do funkcjonowania mieszkań i organizowania wsparcia

- Na dzień 31.12.2022 r. do funkcjonowania 114 mieszkań chronionych i wspomaganych oraz organizowania w nich wsparcia w województwie kujawsko-pomorskim zaangażowanych było ponad **90 pracowników**¹⁶.
- **Zdecydowana większość pracowników (76%)** zaangażowana była w funkcjonowanie i organizowanie wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych **na podstawie umowy o pracę, przy czym nierzadko nie było to główne zaangażowanie w ramach podmiotu prowadzącego mieszkania chronione i mieszkania wspomagane, a wskazane jako kolejny punkt w ramach zakresu obowiązków pracowników.**
W ramach 24% pracowników było to zaangażowanie w formie umowy zlecenia, dodatku specjalnego czy samozatrudnienia.
- Wśród wymienianych stanowisk, najczęściej wskazywanymi stanowiskami były: **opiekun mieszkania i pracownik socjalny.**
W ramach zaangażowania pracowników, respondenci wymienili również takie stanowiska jak, m.in.: opiekunka środowiskowa, psycholog, pedagog, pracownik medyczny, mentor, asystent osoby z niepełnosprawnościami, trener mieszkaniowy, pielęgniarzka.
- Jak wynika z odpowiedzi respondentów, **liczba osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych przypadająca na jednego opiekuna wsparcia (lub równorzędnego pracownika) wahała się od 1 do 18 osób.**
O ile w przypadku pracowników socjalnych czy też asystentów rodziny mamy ustawowy wymóg dopuszczalnej liczby mieszkańców/rodzin na pracownika socjalnego/asystenta rodziny, o tyle w przypadku opiekunów wsparcia w mieszkaniach, brak jest jeszcze tego rodzaju ujednolicenia (standaryzacji).
- **Jedynie 11 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane wskazało, że pracownicy **byli obejmowani wsparciem szkoleniowym.**
W 2022 roku w 30 szkoleniach uczestniczyło 23 pracowników.

¹⁶ Odpowiedzi udzieliło 27 z 30 podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim.

- **Wśród tematów szkoleń respondenci wskazywali na:**
 - ☐ formy wsparcia i metody pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi,
 - ☐ metody motywowania do zmiany,
 - ☐ praca z trudnym klientem,
 - ☐ szkolenia w zakresie usprawnienia pielęgnacji,
 - ☐ praca z osobą nadużywającą narkotyków i innych środków odurzających,
 - ☐ przepisy prawa w zakresie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych.

Pracownicy zainteresowani byłiby również **wizytami studyjnymi** w obszarze mieszkalnictwa, a także **dobrymi praktyki** w zakresie rozwoju usług środowiskowych w miejscu zamieszkania oraz „otwierania” się placówek wsparcia całodobowego na rzecz realizacji wsparcia w środowisku lokalnym. Ważnym podkreślenia jest również potrzeba objęcia **wsparciem psychologicznym opiekunów mieszkań** (lub równorzędnych pracowników).
- **8 z 30** podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane zadeklarowało, że **dostrzega szeroko rozumiane problemy kadrowe**. Problemy te dotyczyły, m.in.:
 - ☐ niskich wynagrodzeń w stosunku do kwalifikacji (niejednokrotnie najniższe wynagrodzenie dla nowozatrudnionej kadry),
 - ☐ trudności z pozyskaniem specjalistów (np. psychologa) i młodych pracowników,
 - ☐ niedogodne godziny pracy,
 - ☐ ograniczone środki finansowe na zatrudnienie nowych pracowników,
 - ☐ brak środków finansowych na szkolenia kadry.

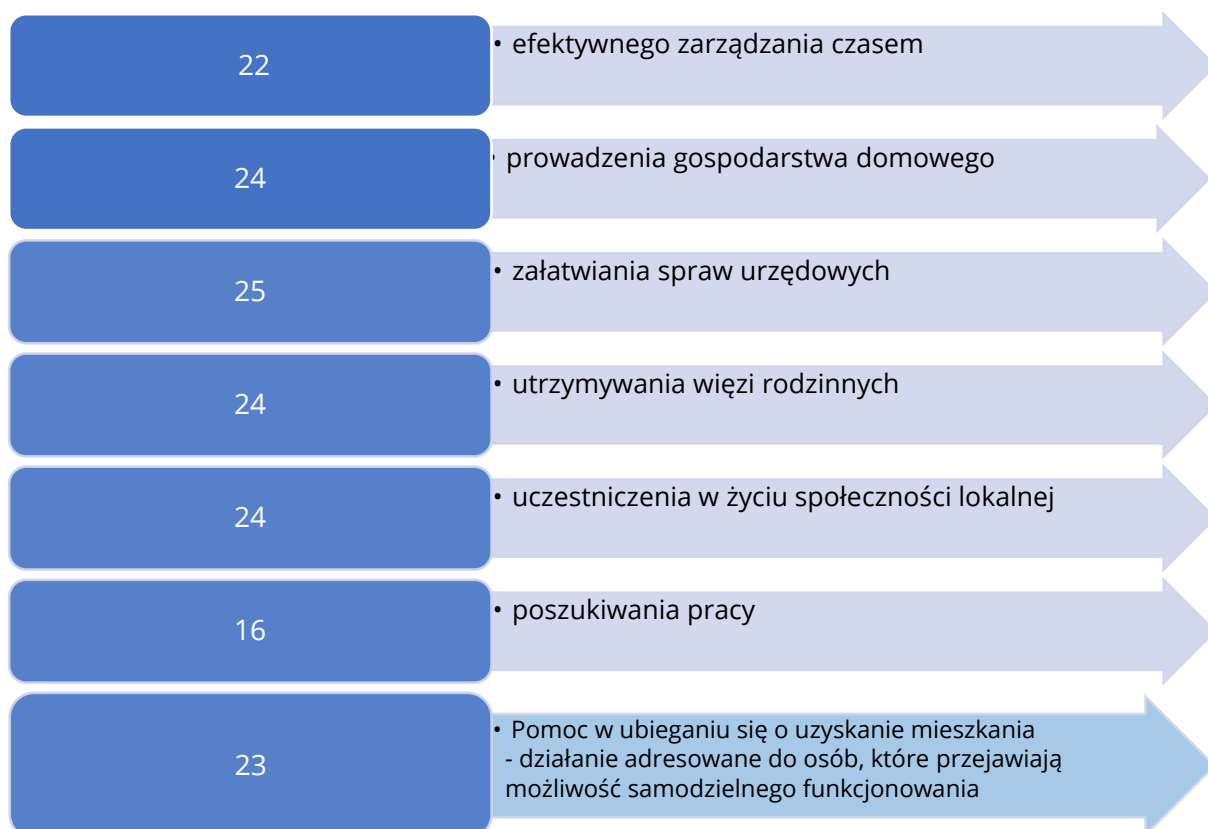
4.5. Zakres organizowanego wsparcia (usługi)

- **70% podmiotów** zadeklarowało, że w ramach prowadzonych przez siebie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych dla uczestników wsparcia mieszkaniowego opracowywane są **Indywidualne Programy (Plany) Usamodzielnienia (lub inny dokument pełniący równorzędną rolę)**.
- **Najczęstsze informacje uwzględniane w IPU/dokumentie pełniącym równorzędną rolę:** dane osobowe mieszkańca, stan zdrowia, sytuacja rodzinna, sytuacja edukacyjna, sytuacja mieszkaniowa, sytuacja zawodowa, zasoby i potrzeby mieszkańca, cel pobytu, rodzaj planowanego wsparcia, sposoby realizacji celu, funkcjonowanie w środowisku, dane osobowe opiekuna.

Diagram 16. Usługi realizowane w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych (liczba podmiotów sumuje się do 100%).

13	• ubierania się
20	• sprzątanía
24	• zakupów i przygotowywania posiłków
21	• załatwiania spraw osobistych (np. rejestracja do lekarza i asystowanie w wizytach lekarskich, załatwianie spraw urzędowych i bankowych, asystowanie w rozmowach kwalifikacyjnych o pracę, kontakty z rodziną, pomoc w robieniu zakupów, pomoc w uzyskaniu różnego rodzaju świadczeń, współpraca z komornikiem)
21	• Realizacji kontaktów społecznych przez umożliwienie osobie - utrzymywania więzi rodzinnych
23	• Realizacji kontaktów społecznych przez umożliwienie osobie - uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej
5	• Usługa transportowa
4	• Objęcie osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniu/ mieszkaniach ubezpieczeniem NNW
24	• Wsparcie w czasie choroby
x	• Usługi polegające na nauce lub utrzymywaniu posiadanego poziomu sprawności w zakresie podstawowych umiejętności społecznych i samodzielności życiowej:
22	samoobsługi
26	• zaspokajania codziennych potrzeb życiowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

- **11 z 30 podmiotów wskazało**, że realizowało usługi, o których mowa w § 4 pkt 1 lit. a-c, Rozporządzenia¹⁷, świadczone łącznie nie krócej niż 3 godziny dziennie przez 7 dni w tygodniu.
- W przypadku częstotliwości realizowania usług, podmioty prowadzące mieszkania chronione i mieszkania wspomagane najczęściej wskazywały na: "adekwatnie do potrzeb", "w miarę potrzeb", "systematyczne", "systematycznie raz na tydzień", "systematycznie raz w miesiąc", "minimum raz w miesiącu". Pojawiły się również takie odpowiedzi, jak: "niesystematycznie", "raz na 6 miesięcy", "raz na pół roku".

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 kwietnia 2018 r. w sprawie mieszkań chronionych.

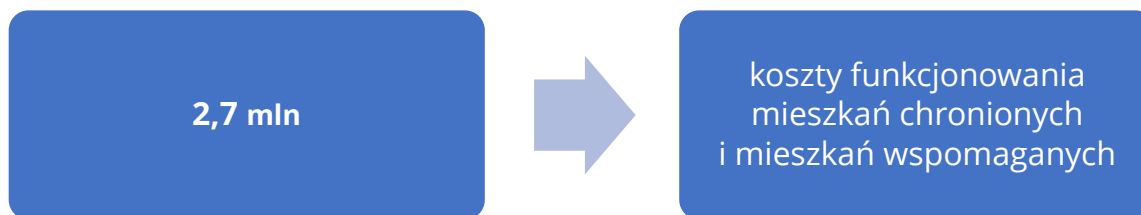
Diagram 17. Rodzaje treningów, które były prowadzone w ramach wsparcia realizowanego w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych (liczba podmiotów sumuje się do 100%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

4.6. Koszty funkcjonowania mieszkań

- **W roku 2022 łączne** koszty funkcjonowania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych w województwie kujawsko-pomorskim wynosiły **ok. 2,7 mln zł¹⁸**.

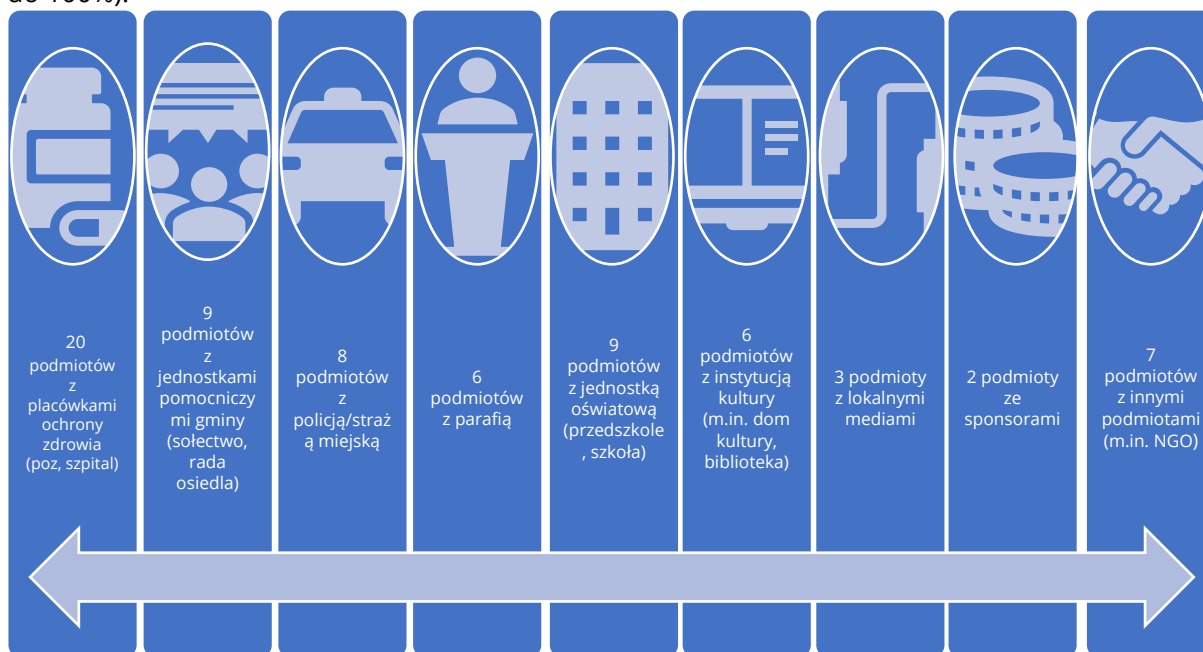

- **17 z 30 podmiotów** prowadzących mieszkania chronione i wspomagane zadeklarowało, że w roku 2022 w co najmniej 48% do 100% kosztów funkcjonowania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych partycypowała gmina (100% środków gminnych wskazało 7 podmiotów).
- **15 z 30 podmiotów** zadeklarowało, że w roku 2022 koszty funkcjonowania mieszkań finansowane były również środkami finansowymi osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniach, a ich wysokość stanowiła od **ok. 3% do 100%. Niejednokrotnie wysokość odpłatności za pobyt w mieszkaniach uzależniona była od wysokości dochodu jego mieszkańca**. Wysokość odpłatności (%) wynikała z indywidualnych ustaleń rad gmin/rad powiatów.
- W przypadku mieszkań chronionych i wspomaganych prowadzonych przez powiat koszty te w roku 2022 w znacznej mierze (od 80% do 100%) ponosił samorząd.
- **Tylko 4 z 30 podmiotów wskazały, że w roku 2022 źródłem finansowania funkcjonowania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych przez nich prowadzonych były środki unijne.**
- **12 z 30 podmiotów** zadeklarowało, że łącznie w 29 mieszkaniach chronionych i mieszkań wspomaganych prowadzone były już **remonty i modernizacje**, na łączną kwotę **190 tys. zł**.

¹⁸ Kwoty wskazało 27 z 30 podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane. W tej kwocie nie uwzględniono, m.in. kosztów zatrudnienia pracowników oddelegowanych do pracy w mieszkaniach przez jednostkę je prowadzącą.

4.7. Współpraca ze społecznością lokalną

Diagram 18. Podmioty współpracy w społeczności lokalnej (liczba podmiotów sumuje się do 100%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

4.8. Problemy związane z funkcjonowaniem i organizowaniem wsparcia w mieszkaniach

Diagram 19. Problemy związane z funkcjonowaniem mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych

Charakterystyka mieszkań

- Brak lub niewystarczająca liczba lokali stanowiących "bazę" mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych;
- Lokale, które mogłyby stanowić "bazę" mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych często posiadają bariery dostępności dla osób z niepełnosprawnością ruchową;
- Wysokie koszty eksploatacji mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych tworzonych na "bazie" kamienic, budynków zabytkowych.

Zasady funkcjonowania mieszkań

- Ograniczony czas wsparcia/opieki na mieszkańca;
- Zwolnienie z odpłatności powodem konfliktów wśród mieszkańców.

Charakterystyka osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniach

- Brak informacji o trudnościach (np. problemie alkoholowym, nadużywaniu narkotyków) w funkcjonowaniu osób trafiających do mieszkań;
- Szeroki i często niezdiagnozowany zakres problemów osobistych mieszkańców;
- Nieprzystosowanie do samodzielnego mieszkania osób w nim przebywających;
- Trudności w adaptacji do nowych warunków;
- Niechęć do korzystania z oferowanych form wsparcia mieszkańców;
- Niestosowanie się do regulaminu pobytu w mieszkaniach;
- Brak motywacji mieszkańców do zmiany;
- Konflikty między mieszkańcami;
- Konflikty między opiekunami a mieszkańcami;
- Brak wpływu podmiotu prowadzącego mieszkanie na rekrutację uczestników mieszkań.

Kadra zatrudniona do funkcjonowania mieszkań i organizowania w nich wsparcia

- Niskich wynagrodzeń w stosunku do kwalifikacji (niejednokrotnie najniższe wynagrodzenie dla nowozatrudnionej kadry);
- Trudności z pozyskaniem specjalistów, m.in. psychologa, terapeuty;
- Niedogodne godziny pracy w opinii potencjalnych pracowników;
- Ograniczone środki finansowe na zatrudnienie nowych pracowników;
- Brak środków finansowych na szkolenia kadry;
- Ograniczony udział pracowników w szkoleniach;
- Brak wsparcia psychologicznego opiekunów mieszkań;
- Nadmierne obciążanie pracowników podmiotu prowadzącego mieszkanie poprzez zwiększanie zakresu obowiązków (obsługa mieszkań).

Zakres organizowanego wsparcia (usługi)

- Ograniczony zakres i częstotliwość realizowanych usług;
- Trudność w zapewnieniu opieki/nadzoru w dni wolne od pracy i w święta, jak również w porze nocnej.

Koszt funkcjonowania mieszkań

- Wysokie koszty utrzymania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych;
- Wysokie i rosnące koszty energii elektrycznej i ciepłej;
- Rosnące ceny usług społecznych (m.in. za godzinę specjalistycznego wsparcia);
- Wysokie koszty remontów i modernizacji mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych (np. panele fotowoltaiczne);
- Wyższe wymogi i wynikające z tego tytułu koszty dostosowywania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych;
- Trudności finansowe uniemożliwiające realizację innych usług/treningów poza usługami opiekuńczymi;
- Brak środków finansowych w budżetach samorządów w zakresie utrzymania mieszkań na "odpowiednim" poziomie;
- Brak dodatkowych źródeł finansowania na utrzymanie mieszkań, zatrudnienie kadry, realizację usług w zakresie zgodnym z potrzebami.
- Trudności mieszkańców z wywiązywaniem się z opłat za pobyt w mieszkaniach.

Współpraca ze społecznością lokalną

- Ograniczony zakres podmiotów, z którymi współpracują podmioty prowadzące mieszkania chronione i mieszkania wspomagane.

Inne problemy

- Brak możliwości wyprowadzenia się z mieszkania chronionego i mieszkania wspomagane do mieszkania komunalnego lub lokalu socjalnego w ramach dalszego procesu usamodzielnienia mieszkańca (brak ścieżki/"łańcucha" usług);
- Brak pracy z rodzinami osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniach (w szczególności rodzin osób z niepełnosprawnościami)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonego badania [N=30]

5. Wnioski z badania IDI podmiotów prowadzących mieszkania

- Drugim etapem niniejszego projektu było **badanie jakościowe metodą IDI (indywidualnych wywiadów pogłębionych)** z udziałem przedstawicieli podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w województwie kujawsko-pomorskim, wśród których znalazły się osoby reprezentujące jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego, jak i organizacje pozarządowe. Łącznie przeprowadzonych zostało 7 takich wywiadów. Wywiady miały na celu pogłębienie wiedzy o funkcjonowaniu mieszkań i organizowaniu w nich wsparcia.
- Większość respondentów wywiadów uczestniczyła aktywnie w tworzeniu i organizowaniu wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych (m.in. dla młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze, dla osób starszych, osób w kryzysie bezdomności). Wśród badanych były też osoby posiadające wiedzę odnośnie krajowych rozwiązań.
- W pierwszej części wywiadów, badani zostali zapytani o początkowy etap organizowania wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych, a dokładnie o proces rekrutowania osób do tej formy wsparcia. Część badanych **zasygnalizowała brak udziału, a co za tym idzie, brak wpływu na wynik rekrutacji.**

„Teraz to wygląda tak, że kieruje te osoby miejski ośrodek ..., my jakby nie uczestniczymy (...) do nas nikt się nie zgłasza, my tak jakby dostajemy dane osoby i tą osobę musimy przyjąć (...) jeżeli widzimy osoby (potrzebujące takiego wsparcia w środowisku), to jednak to nic, jakoś tak to jest poza nami”

- Partycypacja podmiotu prowadzącego mieszkania chronione czy mieszkania wspomagane w procesie rekrutacji jest o tyle istotna, że wynika ze **zdiagnozowanej potrzeby objęcia wsparciem i stwarza możliwość wyboru nieprzypadkowych osób do zamieszkania.** Część badanych sygnalizowała, że niejednokrotnie za osobą trafiającą do mieszkania nie jest przekazywana żadna dokumentacja na temat jej funkcjonowania.
- Inaczej wygląda sytuacja w przypadku podmiotów uczestniczących w procesie rekrutowania osób do mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych. Nierzadko podmioty te współpracują z innymi podmiotami/placówkami pomocowymi, z których rekrutowane są te osoby. Zazwyczaj rekrutacja poprzedzona jest wizytami u tych podmiotów/placówek, celem omówienia tej formy wsparcia środowiskowego. **Ważną rolę w procesie rekrutowania osób do mieszkań odgrywają pracownicy socjalni.** To oni w pierwszej kolejności dostrzegają potrzebę objęcia wsparciem danej osoby. Oni też edukują i zachęcają do skorzystania z tej formy. Istotny jest również tutaj tzw. marketing szeptany.
- W kontekście rekrutacji, uczestnicy badania wskazywali równie na trudności występujące na tym etapie oraz na sposoby radzenia sobie z sytuacjami problemowymi.

„Znacząca była taka sytuacja, że kobieta pisała o przydziale mieszkania, w końcu to mieszkanie dostała. Szalała z radości, poszła, podpisała, piękne mieszkanie, dostosowane, no i w pewnym momencie jak trzeba było już do wyprowadzki przyszła do mnie, popłakała się i powiedziała, że ona nie chce nigdzie iść, ona nikogo nie zna, ona jest już stara (...)”. „Oni się po prostu tego obawiają, z samotności...”

- **Przyzwyczajenie do wspólnego zamieszkiwania w placówce** może stanowić i niekiedy stanowi barierę w dostępie do tej formy wsparcia środowiskowego.

„(...) kobiety są troszeczkę bardziej do swojego gniazda przywiązane i trudniej im opuścić swój dom rodzinny”

- **Obawa potencjalnych mieszkańców** (częściej kobiet) **przed zerwaniem już istniejących więzi rodzinnych czy sąsiedzkich.**

„Coraz trudniej znaleźć młodzież (opuszczającą placówki opiekuńczo-wychowawcze) chętną do zamieszkania”

- **Warunki „placówkowe” mieszkań (tj. sztywne reguły, nazewnictwo instytucjonalne)**, które w przypadku młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze mogą znacznie zniechęcać (m.in. obawa przed stygmatyzacją) do skorzystania z tej formy pomocy.

„Duże obawy rodziców, co do korzystania dziecka z mieszkania”

- **Nadopiekuńczość rodziców dzieci z niepełnosprawnościami niepozwalająca na usamodzielnienie się ich potomstwa.** W tym przypadku, przy wsparciu mieszkaniowym dzieci ważnym byłoby równoległe objęcie programem edukacyjnym ich rodziców.
- Jak wynika z wypowiedzi badanych, jednym ze sposobów zachęcenia osób do wsparcia mieszkaniowego jest **stworzenie w mniejszym lub większym stopniu możliwości urządzenia przez przyszłego mieszkańca swojej przestrzeni (w tym umożliwienia zabrania ze sobą rzeczy osobistych).**

„Osobiste rzeczy. Czy tam jak ktoś ma życzenie, że brakuje mu do przechowywania to sobie szafkę przystawi to też nikt nie robi problemu, czy ktoś przywiezie swój ulubiony fotel”

„Mieszkańców przekonują pojedyncze mieszkania, samodzielne zamieszkiwanie”

„Mieszkania przyznawane są bezterminowo”

- **Kryteria rekrutacji** – w wypowiedziach badanych – **różniły się w zależności od grupy docelowej wsparcia mieszkaniowego**. W przypadku osób starszych był to: wiek, stan zdrowia, zdolność do wykonywania czynności samoobsługowych, samotne zamieszkiwanie, warunki mieszkaniowe/lokalowe. W odniesieniu do osób w kryzysie bezdomności kładziono nacisk na wiek i poziom samodzielności oraz czy jest to „osoba rokująca”. Przy młodzieży istotną kwestią była gotowość do zmiany swojej sytuacji życiowej.
- Przedstawiciele podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane byli zgodni, że **współpracują z rodzinami swoich mieszkańców**, jeśli oni taką rodzinę posiadają.

„W mniejszym stopniu lub większym, ale gdzieś tam jest ten kontakt trzymany. Też staramy się o to żeby te więzi, jeżeli jakiegokolwiek są to żeby je utrzymać. Opiekun mieszkania też o to dba żeby powiadamiać”

- Według badanych, mieszkalnictwo chronione i wspomagane nie jest w województwie rozwinięte, mimo, iż **podmioty w swoich lokalnych środowiskach dostrzegają duże zapotrzebowanie na tę formę wsparcia**. Badani sygnalizowali również potrzebę objęcia wsparciem „nowej” grupy jaką stanowią **osoby/rodzin, wobec których orzeczone i zrealizowano wyroki eksmisyjne**.

„Uważam, że my powinniśmy program mieszkań treningowych dedykować klasycznym przypadkom (...) Czyli nie, niepełnosprawnym, nie opuszczającym pieczę, tylko pokoleniowym rodzinom, które regularnie nie płacą czynszów, mają za sobą 1 czy 2 eksmisje, itd.
(...) Rodzina taka powinna być poddana treningowi, intensywnemu, moderowanemu i wtedy przejmuje tę rodzinę OPS czy tam pracownik socjalny i sobie dalej z nią pracuje, a tego nie ma, a powinno być w stosunku do wielu rodzin. Ta grupa, którą mamy charakteryzuje się tym, że ma potrzebę tej usługi”.

- **Trudności w pozyskaniu lokali, problemy wynikające z usytuowania i otoczenia budynku oraz bariery architektoniczne** to kwestie znane badanym.
W kontekście lokalizacji mieszkań, badani wskazywali z jednej strony na pozytywne aspekty mieszkań w formule rozproszonej, zaś z drugiej, łatwiejszą obsługę mieszkań usytuowanych w jednym budynku. Istotnym elementem planowania mieszkań dla osób starszych – na co zwracali uwagę badani - jest ulokowanie ich w spokojnej okolicy, otoczonej zielenią, z możliwością zrobienia zakupów.

„Doświadczenia gdańskie wskazują, że jakby to rozproszenie mieszkań w takich odpowiednich oczywiście miejscach, czyli wtopienie się w tę społeczność już istniejącą jest raczej pozytywną sytuacją, taką społeczną”

„Myślę, że tak, bo jeżeli coś byłoby w dalszej odległości no to już jest problem, bo nie zdąży opiekunka mając tam nawet 3h usług, żeby tą osobę gdzieś w dalekie rejony dowieźć i wrócić z powrotem (...)”

- **Ograniczone zasoby kadrowe to kolejna bariera rozwoju tej formy wsparcia środowiskowego.** Badani wskazywali w szczególności na braki w zakresie pracowników socjalnych, psychologów i terapeutów, który to przekłada się na obciążanie dotychczas zatrudnionych pracowników dodatkowymi obowiązkami (np. jako opiekuna mieszkań). Zgłaszano również potrzebę objęcia wsparciem psychologicznym pracowników socjalnych i opiekunów mieszkań (m.in. superwizją).

„Też pracuję, jako pracownik socjalny w jednym (mieszkaniu), na 1/8 etatu jestem zatrudniona i to jest bardzo mało z nimi to nie ma w ogóle jak, jestem ogólnie administratorem (placówki)”

- Koniecznym elementem przygotowania do samodzielnego życia - w opinii badanych - jest zapewnienie osobom (w szczególności młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze) przebywającym w **mieszkaniach treningowych** **adekwatnego i kompleksowego wsparcia w postaci następujących usług: trenerów, terapeutów, psychologów, psychiatrów, doradców zawodowych.**

„(...) powinien być kompleksowy program edukacyjny”

„(...) według mnie to powinien z nimi pracować i psycholog i psychiatra przede wszystkim”

„Trenerzy mieszkaniowi. Powinno być zatrudnionych więcej niż jeden trener mieszkaniowy”

- **Wśród postulowanych zmian w ustawie i innych dokumentach** regulujących funkcjonowanie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych znalazły się różne stanowiska i propozycje. Badani wskazywali na to, że z jednej strony powinno wprowadzać się więcej standardów, ale z drugiej konieczna jest elastyczność, bo „nie da się wystandaryzować życia”. W opinii jednego z uczestników, koniecznym byłoby **wprowadzenie** - w ramach mieszkań treningowych - **minimalnego wymogu godzinowego wsparcia treningowego**. Odniesiono się również do **braku procedur w sytuacji zniszczenia mienia przez mieszkańców** oraz **zbyt dużych wymagań co do kwalifikacji opiekuna mieszkań**.

„Uważam, że powinien być w też treningowych, co najmniej nie krócej niż 3h przez 7 dni w tygodniu, to powinno być w obu mieszkaniach, bo tak naprawdę to się niczym nie różni, ja tak naprawdę, ja nie rozumiem tego właśnie, że wspierane i treningowe, bo tak naprawdę, z nimi i trzeba ich wspierać i z nimi trzeba i ćwiczyć, czy zarówno i z tymi i z tymi. Obligatoryjnie zatrudnienie psychologa na min. 1/3 etatu. Plus pracownik od spraw urzędowych i treningów. Więcej ludzi do wsparcia”.

- W kontekście przepisów, część badanych uznała za niekorzystne działanie dla rozwoju mieszkalnictwa chronionego i wspomaganego, **nieustanne wprowadzanie zmian w przepisach, nierzadko w różnych okresach czasu, powodujących tym działaniem chaos informacyjny.**

„Bardzo ważny element, tych przepisów jest to, (...) że mamy do czynienia z tzw. „(chorobą) legislacyjną” i po prostu naprawdę człowiek nie nadąza, a niektóre zmiany do ustawy są wprowadzane w zupełnie innych (...) i tego nie można wychwycić (...) i jest naprawdę ciężko, no bo gąszcz, (...) legislacyjny (...) jeżeli ktoś coś znajdzie to nie wie jak to zinterpretować (...) nie wszystkie ustawy są pisane czytelnie”

- W trakcie indywidualnych wywiadów pogłębionych badani zostali poproszeni o ocenę **kryteriów, które znalazły się w konkursach na dofinansowanie inwestycji w infrastrukturę mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020.**
- **Kryterium „Zapotrzebowania na infrastrukturę mieszkań chronionych”¹⁹**
Według badanych, diagnoza stanowi kluczowy i niezbędny element wdrożenia wszelkiego rodzaju form wsparcia.

„No myślę, że tak, bo nie można pisać projektu na 10 mieszkań, kiedy nie wiemy czy w ogóle znajdziemy osoby chętne do takich mieszkań, więc taką wstępną diagnozę to tak”

¹⁹ W ramach kryterium, w oparciu o zapisy we wniosku o dofinansowanie projektu, weryfikowana będzie analiza potwierdzająca zapotrzebowanie na infrastrukturę mieszkań chronionych w perspektywie minimum 2 letniej, przeprowadzona dla obszaru danej gminy/powiatu. Analiza może zostać przeprowadzona na podstawie dostępnych dokumentów/danych m.in.: Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim, dane ROPS w Toruniu dostępne na stronie internetowej, lokalne strategie, dane GUS. W przypadku braku przedmiotowej analizy, dany wniosek zostaje odrzucony, w związku z niespełnieniem przez wnioskodawcę kryterium dostępu. Analiza przeprowadzona dla obszaru danej gminy/powiatu musi zawierać informacje dot.: diagnozy problemów, diagnozy potrzeb, analizy trendów demograficznych, poziomu dostępności usług, degradacji obszarów, oczekiwanych rezultatów.

- **Kryterium „Projekt uwzględnia modernizację energetyczną budynku”²⁰**

W przypadku tego kryterium, zdania uczestników wywiadów były podzielone.

Z jednej strony modernizacja to ekonomiczność, z drugiej strony, jej brak może spowodować, że budynek nie zostanie wykorzystany, „nikomu nie pomożemy”.

„Ta ekonomiczność w tych mieszkaniach, jeżeli chodzi o wydatki no to będzie bardzo ważna, bo są to nie ukrywamy przeważnie, czy to będzie senior czy to będą osoby z niepełnosprawnością młodsze, no to one nie mają takich zasobów finansowych, żeby ponosić jakieś ogromne koszty, a te koszty mogą być naprawdę duże w zależności od lokalu. To wtedy te wszystkie koszty są bardzo istotne, czy to dla gminy, wiadomo, że jeżeli mieszkaniec ponosi 20%, no to resztę ponosi gmina, więc i dla gminy i dla mieszkańca to jest ważne”.

„Trzeba się kierować zdrowym rozsądkiem, że czasami, że nie ma [dostosowania] energetycznego to mieszkanie nie powstanie i nikt z niego nie skorzysta”

- **Kryterium „Bezpieczeństwo”²¹**

W opinii części badanych jest to istotne kryterium, ale nie najważniejsze. Uzależnione jest ono od grupy docelowej wsparcia mieszkaniowego. Dedykowane w szczególności osobom starszym oraz osobom z niepełnosprawnościami.

- **Kryterium „Gotowość mieszkania chronionego do funkcjonowania bezpośrednio po zakończeniu inwestycji”²²**

Zdaniem większości badanych, sprawne zagospodarowanie mieszkań to coś co warto premiować.

- **Kryterium „Obowiązek informacyjny”²³**

²⁰ Ocenie podlega, czy projekt uwzględnia modernizację energetyczną budynku objętego projektem.

²¹ W przypadku adaptacji mieszkań w budynkach nie podłączonych do sieci ciepłowniczej, ocenie podlega, czy

- ogrzewanie mieszkania ma/będzie mieć charakter niewymagający bezpośredniej obsługi mieszkańca ,

- zastosowano lub zostaną zastosowane systemy automatycznej regulacji temperatury w lokalach,

- w przypadku zmiany źródła ogrzewania zastosowane zostaną instalacje na paliwo inne niż węgiel.

Ponadto ocenie podlega również, czy Wnioskodawca wykazał, że zastosowana technologia ogrzewania gwarantuje wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców.

²² Ocenie podlega, czy możliwe będzie korzystanie z produktów wytworzonych w ramach projektu, zgodnie z określonymi w nim celami, bezpośrednio po jego zakończeniu. Opis projektu wyraźnie wskazuje na to, że bezpośrednio po zakończeniu jego realizacji:

- możliwe będzie wykorzystanie pełnej funkcjonalności infrastruktury, tzn. bez konieczności podejmowania dodatkowych działań (innych projektów itp.) w celu jej pełnego użytkowania;

- wnioskodawca posiada bądź zapewni zasoby techniczne, kadrowe i wiedzę gwarantujące uruchomienie funkcjonowania infrastruktury po zakończeniu realizacji projektu.

²³ Ocenie podlega, czy po zakończeniu realizacji projektu infrastrukturalnego, wnioskodawca zaplanował współpracę z wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną tj. Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Toruniu w zakresie informowania o dostępności oferowanych w ramach utworzonej infrastruktury usług:

Beneficjent, co najmniej raz w roku przekazuje informację do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu nt. wykorzystania utworzonej w ramach projektu infrastruktury.

Jeśli mieszkanie nie będzie zasiedlone przez okres jednego miesiąca informację należy niezwłocznie zgłosić w celu udostępnienia w bazie wolnych miejsc w mieszkaniach chronionych, prowadzonej przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Toruniu na stronie internetowej Ośrodka.

Kryterium to również zostało uznane za ważne.

- **Kryterium „Zgodność ze standardami kształtowania ładu przestrzennego w województwie”²⁴**

Badani nie odnieśli się do tego kryterium.

- **Kryterium „Średnia powierzchnia mieszkań, przypadająca na jedną osobę”²⁵**

Kryterium to również zostało uznane za istotne.

- **Kryterium „Lokalizacja mieszkań”²⁶**

W przypadku tego kryterium zdania były podzielone. Większość badanych uznała to za ważne kryterium, dwie osoby za niewłaściwe. Zdaniem jednego rozmówcy, kryterium to nie ma większego znaczenia.

- **Kryterium „Gotowość techniczna projektu do realizacji”**

Badani nie odnieśli się do tego kryterium.

- Przedstawiciele mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych odnieśli się również do **propozycji kryteriów**. Pierwsza z propozycji dotyczyła „Średniej powierzchni pokoi w mieszkaniu (nie uwzględniając kuchni i łazienki), przypadająca na jedną osobę”²⁷. Tylko jeden z respondentów był przeciwny temu kryterium, zaś pozostali badani uznali to kryterium za ważne. Część rozmówców sygnalizowała również, że istotnym **elementem w jednym budynku z kilkoma samodzielnymi mieszkaniami czy w mieszkaniach stanowiących zespół pomieszczeń mieszkalnych²⁸ jest tworzenie miejsc wspólnego pobytu** (jako miejsc integracji).

„Nie wiem, ja chyba bym liczyła żeby to [było] minimum na osobę, tą powierzchnię tylko przeznaczoną dla niej. Nie wliczałabym tego [kuchni i łazienki], bo potem ta osoba będzie miała pokój 6m², w którym niewiele się zmieści, a co z tego, że ta powierzchnia wspólna będzie duża”

W treści wniosku należy wskazać, iż będzie stworzony plan współpracy wraz z zakresem i zasadami tej współpracy oraz należy wskazać, że wnioskodawca na dzień złożenia wniosku posiada odpowiedni dokument potwierdzający nawiązanie tej współpracy (np. list intencyjny).

²⁴ Ocenie podlega, czy projekt jest zgodny ze standardami w zakresie kształtowania ładu przestrzennego w województwie, co będzie oceniane na podstawie

- pozytywnej opinii wydanej przez Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego

i Regionalnego odnośnie zgodności ze Standardami w zakresie kształtowania ładu przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim. Obowiązujące standardy w zakresie kształtowania ładu przestrzennego w województwie kujawsko-pomorskim zostaną wskazane w Regulaminie konkursu.

²⁵ Ocenie podlega średnia powierzchnia mieszkań, które powstały w ramach realizacji projektu przypadająca na jedną osobę: 12 m² - 0 pkt, 12 m² ≤ 14 m² - 1 pkt, >14 m² ≤ 17 m² - 2 pkt, >17 m² - 3 pkt).

²⁶ Ocenie podlega, czy mieszkania chronione, utworzone w ramach projektu, są zlokalizowane w bliskim sąsiedztwie względem siebie (do 500 m.), w celu prowadzenia wspólnej obsługi (np. kilka mieszkań monitorowanych przez jednego pracownika). Punkty są przyznawane w następujący sposób: - 2 mieszkania - 1 pkt, - 3 mieszkania - 2 pkt, - 4 mieszkania - 3 pkt, - 5 mieszkań - 4 pkt, - 6 mieszkań - 5 pkt, - 7 mieszkań i powyżej - 6 pkt. W przypadku projektu, w ramach którego utworzone zostanie 1 mieszkanie przyznać należy 0 pkt.

²⁷ W przypadku mieszkania jednoizbowego uwzględnia się całą powierzchnię mieszkania.

²⁸ Poprzez pomieszczenie mieszkalne należy rozumieć pokoje w mieszkaniu, a także sypialnie i pomieszczenia do dziennego pobytu ludzi w budynku zamieszkania zbiorowego. Definicja z „Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie”.

- W przypadku propozycji kryterium „**Wnioskodawca przewidział zastosowanie częściowej odpłatności za pobyt i usługi świadczone w mieszkaniu w ramach projektu**”.

Zdaniem wszystkich badanych jest to kluczowe kryterium. Należy premiować projekty wskazujące pewną odpłatność za usługi świadczone w jego ramach.

„(...) to powinno być punktowane według mnie, bo to powinno być tak, że, oni powinni wiedzieć, że przyjdiesz do mieszkania chronionego, ale musisz wiedzieć, że za takie mieszkanie będziesz musiał zapłacić, bo za chwilę pójdziesz do innego mieszkania i będziesz płacił 10x tego co tutaj”

„(...) uważam, że naprawdę powinni płacić częściowo, są zazwyczaj tabele odpłatności, że jeżeli dochód taki to tyle %, dochód taki to tyle %, raz uczy oszczędzać, bo jak ktoś nic nie płaci, to tak, woda będzie sobie leciała, a tak będzie to uczyło racjonalnego gospodarowania tymi mediami”

„Na pewno odpłatność musi być, to jest bardzo uczące, naprawdę”

- Propozycja kryterium „**Mieszkanie chronione, mieszkanie wspomagane oraz mieszkanie z usługami/ze wsparciem objęte zakresem projektu nie jest zlokalizowane na terenach utrudniających integrację ze społecznością lokalną, tzn. w miejscach odludnych, obszarach zdegradowanych (enklawach ubóstwa i patologii), niezapewniających warunków do skutecznego przygotowania do prowadzenia samodzielnego życia**”.

Opinie badanych w tym zakresie były podzielone. Z jednej strony taka lokalizacja nie sprzyja integracji i może nieść ze sobą dużo negatywnych zjawisk, z drugiej strony nadal aktualnym pozostaje problem ograniczonych zasobów mieszkaniowych stanowiących bazę tworzenia tej formy wsparcia, tym bardziej na rekomendowanych terenach.

„(...) jak oni mają się z kimkolwiek integrować, jak mają problem z dotarciem gdzieś tam i nawet połączenia nie ma. Bo my komunikacji miejskiej jako tako nie mamy, no to jak to, każde wyjście do sklepu to byłoby wyzwanie z jakiejś odległej części miasta (...)”

„Nie musi to być w centrum, ale przynajmniej w pobliżu jakiegoś osiedla gdzie znajdują się sklepy, te podstawowe przynajmniej sklepy i usługi”

- Propozycja kryterium „**Wnioskodawca zaplanował prowadzenie i realizację usług w mieszkaniu chronionym, mieszkaniu wspomaganim oraz mieszkaniu z usługami/ze wsparciem z podmiotem ekonomii społecznej**”.

Zdaniem części badanych jest to istotne kryterium, ale nie najważniejsze.

„ Jak był dowóz posiłków do klubu samopomocy. Jeżeli mamy (...) zasób własnych opiekunek to nie, ale możemy zlecić właśnie te weekendy (...)”

- Jeden z badanych zaproponował nowe kryterium dotyczące **premiowania podmiotów kontynuujących prowadzenie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych.**
- **Wysokie koszty remontów i modernizacji mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych stają się wyzwaniem dla większości podmiotów je prowadzących.** Przeprowadzane są one najczęściej z tzw. własnych środków. Niejednokrotnie zbyt wysokie koszty remontów i modernizacji zmuszają podmioty prowadzące powyższe mieszkania do zaniechania ich przeprowadzenia.

„Kwestie finansowe zawsze są problematyczne. Środki są potrzebne na remonty i modernizację mieszkania oraz na ich wyposażenie, np. komputery, telewizory, pralki automatyczne. Zależy to od standardów, jakie chcemy utrzymać, od bieżących potrzeb związanych z remontami, naprawianiami i konieczność wymiany zużytego sprzętu”.

- **Zagadnienie rosnących kosztów utrzymania mieszkań, jak i planowania wydatków przy tworzeniu nowej infrastruktury pomocowej staje się kwestią coraz częściej podnoszoną przez różne podmioty i instytucje.** Wzrost cen prądu i ogrzewania, materiałów budowlanych oraz systematyczny wzrost płacy minimalnej to czynniki mające wpływ na tę sytuację. Niewątpliwie **zagadnienie kosztów utworzenia i prowadzenia mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych w województwie wymaga dalszych, pogłębionych analiz i porównań, wynikających z różnych uwarunkowań,** m.in. geograficznych (np. część wschodnia/zachodnia regionu), lokalizacyjnych (np. miasto/wieś, centrum/periferia miejscowości/gmin), dotyczących zabudowy (np. budynek odrestaurowany/nowa zabudowa). Istotną kwestią wchodzącą w skład powyższych kosztów jest również koszt świadczonych usług wsparcia.

„(...) było je najpierw wybudować, potem wyposażać, a dopiero potem już na koniec projektu było przyjęcie uczestników – chyba na 9-mscy, nie chce teraz wprowadzić w błąd. Wtedy było wszystko jakby bezpłatnie, natomiast po projekcie, uchwałą rady miejskiej została przyjęta odpłatność za mieszkanie + już usługi opiekuńcze, które też są jakby odpłatne, ale no w ramach uchwały to jest odpłatność (...) procentowo w zależności od dochodu osób zamieszkujących (...). W tej chwili jeszcze nie został zmieniony na razie, ta opłata nie została zmieniona 364 zł - chyba jest podstawowa opłata za wszystkie media, ogrzewanie itd., to jest za całość – taki ryczałt za mieszkanie + usługi opiekuńcze. Tych usług jest dosyć dużo bo są świadczone 7 dni w tygodniu 3h dziennie, więc tego wychodzi dużo, natomiast tych opłat jest na poziomie 20% tych kwot, czyli usług opiekuńczych. Myślę, że większą odpłatność ponoszą za usługi opiekuńcze niż za samo mieszkanie – znacznie większą. Za mieszkanie wychodzą naprawdę małe kwoty. Ktoś tam płacił 50%, bo miał dochody. Akurat wtedy miały jakieś, z tytułu czegoś, bo to czasami ktoś dostanie coś dodatkowego, jakieś dodatkowe wsparcie i wtedy to się wlicza i przez chwilę płacił nam 50% odpłatności, ale teraz chyba w tej chwili na poziomie 20%”

- Uczestnicy indywidualnych wywiadów pogłębionych, w ich trakcie, zostali poproszeni o podzielenie się swoim doświadczeniem w zakresie prowadzenia mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych. Planując utworzenie mieszkań - w opinii badanych - kluczym powinno być **zapewnienie środków finansowych na ich wyposażenie, remonty i modernizacje, jak również pozyskanie specjalistycznej kadry i zadbanie o należyte dla niej wynagrodzenie, które ma znaczenie dla utrzymania świadczonych usług na wysokim poziomie**. W dalszej kolejności, badani zwrócili uwagę na, m.in.: **potrzebę opracowywania i przekazywania diagnoz/opinii osób trafiających do mieszkań podmiotowi bezpośrednio je prowadzącemu, możliwość bezterminowego zamieszkania, wydłużenie okresu pobytu osób przebywających w mieszkaniach treningowych, nawiązywanie współpracy z podmiotami mogącymi świadczyć różnego rodzaju usługi w ramach mieszkań**.

„ Jak do nas przychodzi mieszkaniowiec z DPSu z całą teczką swoją, tak samo do mieszkania chronionego powinien przyjść ze swoją historią, żeby ułatwić po prostu funkcjonowanie”.

- **Niedostateczna wiedza i informacja na temat mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych to kolejny czynnik hamujący rozwój mieszkalnictwa chronionego i wspomagane**. Część badanych sygnalizowała niski poziom wiedzy i świadomości w zakresie tej formy wsparcia środowiskowego. Dotyczył on różnych grup odbiorców, począwszy od przedstawicieli władz samorządowych i pracowników ich jednostek organizacyjnych po samych mieszkańców.

- **Problem partycypacji finansowej** - rozmówcy wskazywali również na konflikty między mieszkańcami wynikające z ponoszenia lub zwolnienia z ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniu. W opinii badanych stosowanie kryterium dochodowego może nieść ze sobą pewne ograniczenia.

„(...) ci co nie pracują, nie mają dochodu to nie muszą za nic płacić. Ci co pracują muszą i to uznawane jest za niesprawiedliwe”

- Jednym z podnoszonych wątków była również **kwestia deinstytucjonalizacji, jako szansy rozwoju usług społecznych**. Usług, które skierowane są nie tylko do wybranych grup odbiorców, a do wszystkich osób, które ich potrzebują. Pewnego odejścia od modelu wypłacania świadczeń z systemu pomocowego do modelu świadczenia usług w środowisku. Zmiana punktu ciężkości w realizacji pomocy i wsparcia mieszkańcom – w opinii badanych - może sprzyjać zmianie jej postrzegania w lokalnym środowisku.
- Część badanych sygnalizowała także **problem realizacji usług w sposób fragmentaryczny, braku zabezpieczenia kolejnych usług w ramach pewnego „łańcucha”/ścieżki usług, której efektem docelowym powinien być powrót osób do niezależnego czy samodzielnego funkcjonowania w środowisku.**

„(...) jednym z problemów, (jest) to, że te osoby po tym treningu nie mają dokąd pójść – wracają do domu rodzinnego, bo nie ma za bardzo mieszkań miejskich [w zasobach gmin], w których można byłoby je umieścić”

- W ocenie wszystkich rozmówców, **mieszkania chronione i mieszkania wspomagane stanowią kluczową i potrzebną formę wsparcia środowiskowego.**

„Mieszkanie chronione stanowi ogromne wsparcie w funkcjonowaniu osób zaburzonych psychicznie, które poza miejscem pobytu mają przede wszystkim kontrolowane podawanie [leków], a tym samym rzadsze remisje choroby”

„Mieszkanie treningowe jest niezbędnym elementem procesu usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej”

6. Główne wnioski i rekomendacje z badania

Lp.	WNIOSKI Z BADANIA / WARSZTATU REKOMENDACYJNEGO	REKOMENDACJE / ZALECENIA
DOSTĘPNOŚĆ INFRASTRUKTURY MIESZKAŃ		
1.	NISKI POZIOM ROZWOJU SYSTEMU MIESZKAŃ CHRONIONYCH I MIESZKAŃ WSPOMAGANYCH W REGIONIE - W województwie kujawsko-pomorskim funkcjonuje stosunkowo mała liczba mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych, a na mapie województwa widnieje dużo tzw. „białych plam” (na 144 gminy, jedynie w 23 gminach funkcjonowały mieszkania chronione i mieszkania wspomagane – stan na 31.05.2023). 70% podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane zauważało zapotrzebowanie na realizację tego rodzaju wsparcia w swoim środowisku, a co trzeci z nich prowadził listę oczekujących na miejsce w tego rodzaju mieszkaniach.	- Mieszkania chronione i mieszkania wspomagane stanowią kluczowy instrument deinstytucjonalizacji, z tego względu wskazany jest dalszy rozwój tego rodzaju mieszkalnictwa w województwie kujawsko-pomorskim. - Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz równomiernego i długofalowego rozwoju dostępności tego rodzaju mieszkań (w każdym z powiatów powinna być dostępna tego rodzaju infrastruktura).
2.	OGRANICZONY ZASÓB MIESZKANIOWY GMIN - W przypadku 1/3 mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych podstawą ich tworzenia były lokale pochodzące z mieszkaniowego zasobu gmin. - Brak lokali/budynków o dostatecznej jakości w mieszkaniowym zasobie gmin (m.in. bez barier	- Wdrażanie programów wojewódzkich wspierających finansowo gminy/powiaty w kosztach uruchamiania i prowadzenia mieszkań wspomaganych (np. FEdKiP²⁹). - Wprowadzanie zmian na rzecz zwiększenia dostępności narzędzi finansowego wsparcia rozwoju mieszkalnictwa społecznego.

²⁹ Program regionalny pn. Fundusze Europejskie dla Kujaw i Pomorza 2021-2027.

	architektonicznych) mogących stanowić bazę dla tworzenia chronionych i mieszkań wspomaganych.	
3.	BRAK ŚRODKÓW FINANSOWYCH NA BUDOWĘ MIESZKAŃ • Problem braku środków finansowych w budżetach samorządów na wykup czy budowę nowego zasobu (jedynie 18,4% badanych gmin korzystała ze środków z funduszy zewnętrznych na ten cel, tłumacząc brak aplikowania o te środki skomplikowanymi procedurami i mało korzystnymi warunkami finansowego wsparcia). • Niski poziom świadomości samorządów lokalnych w zakresie potrzeb zintegrowania polityki mieszkaniowej i polityki społecznej.	• Podnoszenie świadomości samorządowców oraz objęcie działaniami informacyjnymi opartymi na przygotowanym zasobniku wiedzy i najkorzystniejszych rozwiązań w zakresie uruchamiania i funkcjonowania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych także kierowników OPS / PCPR / innych instytucji pomocy i integracji oraz przedstawicieli NGO. • Podnoszenie świadomości mieszkańców gmin/powiatów na temat różnych form wsparcia środowiskowego, w tym mieszkalnictwa chronionego i mieszkalnictwa wspomaganego.
GRUPY ODBIORCÓW WSPARCIA		
4.	OSOBY USAMODZIELNIAJĄCE SIĘ PO OPUSZCZENIU PIECZY / OŚRODKA WYCHOWAWCZEGO I SOCJOTERAPII • Trudności w rekrutowaniu i rezygnacje osób ze wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych jako czynniki determinujące rotacje miejsc w mieszkaniach. • Mieszkańcy opuszczający pieczę zastępczą / ośrodek wychowawczy i socjoterapii często nie są przygotowani do samodzielnego życia, w tym do gospodarowania pieniędzmi. Przechodząc do mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych, w których traktowani są nie jak dzieci, ale osoby dorosłe, nie odnajdują się w takiej rzeczywistości i rezygnują z tej formy wsparcia lub tracą możliwość nią objęcia. • Bardzo niska w regionie liczba mieszkań treningowych dedykowanych w szczególności wychowankom pieczy zastępczej oraz młodzieży opuszczającej ośrodki wychowawcze	• Rekomendacja dla podmiotów instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej oraz ośrodków wychowawczych i socjoterapii w zakresie potrzeby odpowiednio wczesnego wdrażania (np. od 15 roku życia) i realizacji programu usamodzielniania uwzględniającego oddziaływanie w zakresie przygotowania do samodzielnego życia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych.

	i socjoterapii.	
5.	NISKA SKALA ZAANGAŻOWANIA KADR DO ZAPEWNIENIA WSPARCIA ŚWIADCZONEGO W RAMACH MIESZKAŃ • Wśród pracowników zaangażowanych w funkcjonowanie i organizowanie wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych zdecydowana większość (76%) była zatrudniona na podstawie umowy o pracę, jednak często ich praca w tym obszarze stanowiła jedno z wielu zadań z zakresu obowiązków. Pozostali pracownicy zaangażowani byli w formie umowy zlecenia, dodatku specjalnego czy samozatrudnienia. • Liczba osób korzystających ze wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych przypadająca na jednego opiekuna wsparcia (lub równorzędnego pracownika) wahała się od 1 do 18 osób. Brakuje w tym zakresie wytycznych, czy ustawowych wymogów.	• Uwzględniając, iż z miejsc w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych korzystają osoby ze względu na ich trudną sytuację życiową, należy zadbać o zapewnienie odpowiedniej skali zaangażowania kadry, które objęłaby je wystarczającym, odpowiednim do potrzeb wsparciem.
6.	TRUDNOŚCI Z ZATRUDNIENIEM SPECJALISTÓW • Prawie 1/3 podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane dostrzega problemy kadrowe związane z zatrudnieniem nowych pracowników, w tym specjalistów (np. psychologów). • Trudności te, wydają się być następstwem, m.in. ograniczonych środków finansowych na wynagrodzenia (w stosunku do kwalifikacji) czy wiązać się z niedogodnymi godzinami pracy (tj. w godzinach wieczornych, w dni świąteczne). • Następstwem tych problemów jest niska częstotliwość realizowania usług wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkań wspomaganych.	• Projektując budżet na uruchomienie i funkcjonowanie mieszkania chronionego/wspomaganego należy zabezpieczyć odpowiednią wysokość środków na zatrudnienie kadry. Aby zapewnić wsparcie specjalistów należy dysponować odpowiednim budżetem na ich zatrudnienie, co winno być uwzględnione na etapie tworzenia, jak i zatwierdzania budżetu przeznaczanego na działalność tego rodzaju form mieszkalnictwa.

PROBLEMY KADROWE

7.	NISKI POZIOM OBJĘCIA KADR MIESZKAŃ WSPARCIEM SZKOLENIOWYM - Jedynie 11 z 30 podmiotów prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane deklarowało objęcie pracowników wsparciem szkoleniowym. - Badanie ujawniło również problemy w obszarze kadrowym, m.in. brak środków finansowych na organizację szkoleń.	- Niezbędne jest organizowanie i realizacja oferty szkoleniowej dla kadr mieszkań chronionych i mieszkania wspomaganych w oparciu o badanie potrzeb szkoleniowych, z uwzględnieniem wizyt studyjnych w obszarze mieszkalnictwa, czy prezentacji dobrych praktyk w obszarze wsparcia w formie usług środowiskowych w miejscu zamieszkania. - Jak wskazano w raporcie z badania, istotne jest również zapewnienie warunków do realizacji potrzeb w zakresie objęcia wsparciem psychologicznym opiekunów tego rodzaju mieszkań.
----	--	---

FINANSOWANIE MIESZKAŃ

8.	ROSNĄCE KOSZTY FUNKCJONOWANIA MIESZKAŃ CHRONIONYCH I MIESZKAŃ WSPOMAGANYCH - Jednym z problemów zgłaszanych przez podmioty prowadzące mieszkania chronione i mieszkania wspomagane były rosnące koszty utrzymania mieszkań, a w tym rosnące koszty energii elektrycznej i ciepłej. - Zwrócono również uwagę na trudności z wywiązywaniem się z opłat za pobyt w mieszkaniach.	Rekomenduje się budowę inteligentnych domów modułowych, jako najbardziej ekonomicznych rozwiązań w zakresie uruchamiania mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych.
9.	DEKAPITALIZACJA MIESZKAŃ Blisko co 3 mieszkanie (27%) chronione i mieszkanie wspomagane wymagało remontów i modernizacji. Brak wystarczających środków finansowych na remonty i modernizację budynków, w których funkcjonują tego rodzaju mieszkania.	Rekomenduje się, aby podmioty projektujące budżety na uruchomienie i funkcjonowanie mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych, jak również instytucje przekazujące środki na ten cel, uwzględniały i zabezpieczały finanse niezbędne na przeprowadzenie koniecznych remontów oraz modernizacji.

INNE KWESTIE FUNKCJONOWANIA MIESZKAŃ		
10.	BARIERY ARCHITEKTONICZNE I POTRZEBY REMONTOWE - Osoby z niepełnosprawnościami, przewlekle chore, seniorzy stanowią podstawowych odbiorców usług wsparcia realizowanych w mieszkaniach, zwłaszcza ramach mieszkalnictwa wspieranego. - Badanie potwierdziło, iż aż 1/3 mieszkań chronionych/ wspomaganych nie była pozbawiona barier architektonicznych.	- Zalecane jest przeprowadzanie inwentaryzacji zasobów gmin pod kątem możliwości wytypowania lokali z przeznaczeniem na mieszkalnia wspomagane. - W przypadku barier architektonicznych zaleca się dedykowanie ich wybranym grupom, niewymagającym dostępności lub jeśli jest możliwy remont uwzględnienie niezbędnych kosztów.
11.	JAKOŚĆ ŚWIADCZONYCH USŁUG - Koncepcja ich funkcjonowania jest zazwyczaj tworzona od podstaw, co skutkuje to niekiedy brakiem spójności i koordynacji świadczonych usług, których zakres jest niewystarczający i fragmentaryczny. - Brak zintegrowanych działań wspierających („ścieżek”/„łańcuchów” usług) jako pewnej sekwencji działań, których nadrzędnym celem jest uzyskanie przez osoby i rodziny możliwość prowadzenia niezależnego życia/samodzielnego życia. - Jedynie 1/3 podmiotów prowadzących mieszkania chronione/wspomagane przeszła kontrolę działalności prowadzonych mieszkań przez podmiot odpowiedzialny za nadzór nad ich działalnością.	- Celowe byłoby organizowanie wizyt studyjnych dla organizatorów usług w mieszkaniach wspomaganych. - Warto byłoby podjąć się opracowania regionalnych założeń prezentujących zestaw usług adresowanych do poszczególnych grup odbiorców wsparcia świadczonego w ramach mieszkań (tj. wychowanków pieczy zastępczej i młodzieży opuszczającej ośrodki wychowawcze i socjoterapii, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych). W tym miejscu należałoby również zaproponować schematy „ścieżek”/„łańcuchów” usług dedykowane danej grupie odbiorców. - Dla zapewnienia odpowiedniego jakości / standardu wsparcia świadczonego w ramach mieszkań chronionych / wspomaganych, jednocześnie monitorowania sytuacji mieszkańców, niezbędne jest wprowadzenie mechanizmu systematycznej kontroli ich działalności prowadzonej przez podmiot odpowiedzialny za nadzór.
12.	PROCES REKRUTACJI Przypadki braku zaangażowania w proces rekrutacji do usług wsparcia w mieszkaniach (a tym samym brak wpływu na wynik tego procesu) podmiotów bezpośrednio prowadzących	Zalecane jest angażowanie pracowników podmiotów bezpośrednio prowadzących mieszkania chronione i mieszkania wspomagane w proces rekrutacji uczestników/odbiorców usług wsparcia w mieszkaniach.

mieszkania chronione i mieszkania wspomagane. • Sytuacje obejmowania usługami wsparcia w mieszkaniach chronionych i mieszkaniach wspomaganych przypadkowych osób, gdzie wsparcie nie wynika ze zdiagnozowanych potrzeb, problemów czy gotowości do prowadzenia niezależnego życia. • Kluczowa rola pracownika socjalnego jako edukatora (brokera wiedzy) w środowisku lokalnym dla rozwoju różnych form wsparcia środowiskowego, w tym mieszkalnictwa chronionego i mieszkalnictwa wspomagane.	• Ważne jest organizowanie i realizacja oferty szkoleniowej dla pracowników socjalnych, uwzględniających wizyty studyjne i inne formy kształcenia w kontekście roli pracownika socjalnego jako edukatora (brokera wiedzy) w środowisku lokalnym dla rozwoju różnych form wsparcia środowiskowego, w tym mieszkań chronionych i mieszkań wspomaganych.
--	---